

LJUDSKI TEDNIK

Leto II. - Lir 10. - Jugolir 7. - Din 5. -

Trst, 27. februarja 1947

Stev. 56

ARMADA MIRU

So dogodki in dnevi v zgodovini, ki se jih ljudske množice zaradi njih pomembnosti bolj ali manj odkrito spominjajo (kar pač zavisi od stopnje resnične demokratične svobode, v kateri živijo) to da vedno se jih spominjajo s tisto spoštljivostjo, ki jim po njih važnosti pripada. Tako je v preteklih dneh ves svobodoljubni in v demokraciji živeči svet na najspontanejši način proslavil dan 29. obletnice rojstva Rdeče Armade, dan, ki predstavlja v boju človeštva za trajen mir in demokracijo prelomnico odločilnega pomena. Od rojstva prve ljudske armade na svetu je namreč za vedno odpadla nevarnost dolgotrajnega obstoja mračnjastva in sužnosti in borba svetovnih množic je dobila v njej poroka svoje končne bližnje zmage. V 29 letih obstoja in razvoja je Rdeča Armada to odlično potrdila s svojimi reliktnimi zmagami nad raznimi fašističnimi in imperialističnimi tolpmi in tako zagotovila varnost in razvoj države, ki je s svojo socialistično družbeno ureditvijo in s svojo ljudsko demokracijo postala najvišji cilj vseh svobodoljubnih množic sveta.

Herojska in zgodovinska neprecenljiva pomembna pot RA je začela l. 1918., ko so po Trockijevi izdajalski potezi na škodo mlade Sovjetske republike in v korist kontrarevolucije spontano formirane enote RA zaustavile nemško prodiranje pred Petrogradom. Nadaljevala se je v odločnih in nezastisljivo junastih bojih proti zrušenim silam kontrarevolucije, ko so imperialisti Anglije, Francije, Japonske, Amerike in Italije začeli vojno intervencijo brez vojne napovedi. RA je premagala armade te tako imenovane antante in kontrarevolucionarne generale carske vojske, osvobodila Sovjetsko deželo in tako omogočila mirno zgraditev socialistične domovine, ki je z razvojem socialistične industrije in kolhoznega poljedelstva dala možnost vsestranske izpopolnitve RA v moderno vojsko. RA je budno varovala meje SZ, pripravljena da sleherni poizkus imperialističnih zasunjenjalcev takoj zatve. Japonski imperialisti so to dvakrat spoznali (l. 1938. in 39.), ko so sovjetske čete pod poveljstvom marsala stalinske bole Zukova uničile japonske osvajalce v Mongoliji. Ista usoda je zadela tudi belofinske vojne hujskače na Karelski olini.

V letih mirnega razvoja so sovjetski narodi gradili svojo novo armado in ustvarili na temeljih bogatih izkušenj in neizmerno ljubezni do nje in svobode armado, ki je bila edina na svetu zmorna zaustaviti in do kraja zlomiti armade največjih fašističnih krvoločkov zgodovine, Hitlerja in njegovih satelitov. Nikdar v zgodovini niso Nemci pripravili tako ogromno in opremljeno armado kakor pred napadom na Sovjetsko Zvezo. Sovjetsko zemljo je napadlo 250 najbojnih nemških divizij, ki so prodirale sicer globoko, toda plačale svoje prodiranje z velikimi izgubami v čisti sili in materialu. To niso bili več marš-manevri skozi zapadno Evropo, temveč ogorčeni boji za vsako vas.

Toda RA je razbila pred Moskvo legendo o nepremagljivosti nemške armade. V doslej največji bitki zgodovine, v stalingrajski, je uničila vero Nemcev v zmago. V kurški bitki, v kateri je Hitler še enkrat poskusil svojo srečo, je bila končno zapečatena usoda Hitlerjevega vojnega stroja. Končno je RA zavzela Berlin, gnezdo fašizma.

Dejstvo, da je na čelu profašistične koalicije stala SZ, je dalo malim narodom perspektivo, da si bodo v tej borbi izvojevali svojo popolno neodvisnost. Ob tej zavesti so tudi v naših gorah vztra-

jali v junastem in neenakem boju naši primorski partizani, naše primorsko ljudstvo. Kot je s pritaženim dihom, toda z nezlomljivo vero v moč RA sledili njenim taktičnim ukomom, tako so primorski partizani s pesmijo korakali ob vsaki novi zmagi na vzhodni fronti v nove in nove boje nad fašistične tolpe in to vse do končne zmage.

To je v kratkem slavn pol borbe RA, je v kratkih mislih izraženo vse ono, kar milijoni sre svobodoljubnih ljudi čutijo do nje. Tu je v kratkem opisan pomen njenega obstoja in istočasno naznačen njen program. Da bo v dobi, ki je pred nami izpolnila do najvišje možnosti, da bo zagotovila trajen mir svetu, ji je v svojem povelju njen ustanovitelj generalist Stalin nakazal delo: Tudi sovjetska armada mora v dobi miru, izpolnjujejo postavljene naloge vojaškega reda, nje se nadalje napredovati in se vzpenjati k novim, višjim uspehom, da bo vojsko in politično pripravljena, da zahteva od nas utrditev mira.

Naj živi Rdeča Armada, garant svobode vseh svobodoljubnih narodov sveta.

Usoda nasedlih naivnežev

V kolikor niso ljudje v Pulju nasedli šovinistični propagandi, se je ta posluževala še terorja, da je z njim ustvarila v mestu napeto in živčno stanje ter na ta način še povečala izseljevanje. Dan na dan so se množili teroristični napadi na posamezne antifašistične in seveda antifašističnih organizacij, prav tako kot se vrše še vedno v drugih mestih cone A. Teroristične skupine so nastopale javno in tako predirno, da so mnogi ljudje že sumili, da so s policijo dogovorjeni, ker niso nikogar ujeli niti aretirali. Vse to izpade pa so šovinisti spretno izrabljali in strašili ljudi: „Bežite, dokler je še čas. Jugoslovani se bodo maščevali. Bežite...“

Uspehi terorističnih izpadov in šovinistične propagande ni izostal. Izselili so se tudi ljudje, ki bi gotovo ostali, če ne bi podlegli splošni psihozji izseljevanja. Nas seveda ne zanimajo bivši fašisti in ljudje z umazano preteklostjo. O njih smo že pisali: hvala bogu, da so šli! Zal nam je pa za pošteno, ki so postali žrtve italijanskih imperialistov.

Bolj, ko gre ponesrečena spekulacija z esuli h koncu, bolj prihajajo na dan dokazi, da smo imeli prav, kar smo pisali o problemu izselje-

Svetovni pomen in položaj Slovanov

Delegacija društva slovanskih žen v Pragi je obiskala predsednika republike dr. Edvarda Beneša, katerega je obvestila o delu svoje organizacije. Predsednik republike je ob tej priliki imel sledeč govor:

„V zgodovini slovanskih narodov so se v zadnjih š tih letih dogodili resnično ogromni dogodki. Ti pa niso samo posledica celotnega razvoja evropske zgodovine, temveč tudi posledica delovanja slovanskih narodov. Slovanski narodi izpolnjujejo danes svoj politični program in ideali mnogih med nami se približujejo uresničenju. Naš program, da bi se uveljavila in zagotovila eksistenca slovanskih narodov in njihova postavitve v okvir zgodovine vseh ostalih narodov, je demokratičen in ljudski, pravičen in pošten; začel se je uresničevati v velikem obsegu in bo v najbližji bodočnosti izveden v vsej razsežnosti. Mnoge slovanske zadeve, ki jih danes pričenjamo izvajati niso take, kot bi želeli, dejstvo pa je, da smo z dogodki druge svetovne vojne zelo napredovali in da imajo vsi slovanski narodi pred seboj novo razdobje v svoji zgodovini. Prepričan sem, da se ta veliki prelom ne da več obrniti, pa če bi tudi nastopili novi Hitlerji. V zgodovini Evrope se je položaj slovanskih narodov izpremenil v osnovi in se bo z razvojem še dalje izpreminjal, razvoj pa bo zelo počasen in odvisen predvsem od našega lastnega miroljubnega dela.“

Moderni slovanski program poznamo že od revolucijskega leta 1848. in od tedanjega slovanskega kongresa v Pragi.

Slovanska ideja je od tistega časa doživela vrsto razvojnih izprememb. Resničen razvoj slovanske ideje se ne more oddeliti od demokratičnega ljudskega programa, že zato ne, ker je to razvoj vse moderne ljudske družbe.

Ne smemo pozabiti, da so Slovani prišli zadnji na oder svetovne zgodovine novejšega časa in ker smo prišli zadnji, nas ostali narodi dolgo niso razumeli, podcenjevali so nas, odklanjali in nas smatrali za podrejene, če že ne politično, pa vsaj gospodarsko ali kulturno. Po današnji vojni pa delamo na tem, da bi nas vsakih 10 ali 20 let ne napadali sosede ter nas zopet ne skušali vtrči v nekdanji položaj. Za novo ureditev razmer ni bilo pripravnije prilike kot je sedaj in prav nič ne dvomim, da se tega slovanski narodi tudi zavedajo, kakor tudi tega, da bodo samo z demokratično ureditvijo in z notranjo enotnostjo zmogli vzdržati svoje položaje in odbiti vsak napad, čim bi se pojavil.

Pri izvajanju slovanskega programa v praktičnem izpolnjevanju se moramo zavedati, da stojijo zapadne evropske države tehnično in organizacijsko višje kot pa slovanski narodi. Nikakor bi ne bilo prav, če bi to dejstvo podcenjevali. Danes ne moremo več voditi lokalne politike, temveč le politiko v evropskem in svetovnem merilu. Pri tem pa moramo spoštovati ostale, prav tako, kakor hočemo, da bi ostali spoštovali nas. Glavna stvar pri vsem izvajanju slovanske politike pa je medsebojno poznavanje in razumevanje.

vanja iz Pulja. Med drugim je bilo ljudem že tudi jasno, da so teroristične skupine poslali od drugod, da so to plačani od ljudi, ki nimajo interesa, da bi prišlo do zblizanja med dvema narodoma na prijateljski osnovi. In res so zadnje aretacije v Pulju potrdile naše trditve. Od 12 aretiranih teroristov jih je bilo 11 iz Trsta. Ko bi aretirali še druge skupine, ki terorizirajo po coni A, v Trstu, Trzinu, Gorici itd. in za katere ZVU gotovo ve, bi bile naše trditve ponovno potrjene.

Končni rezultat tega šovinističnega terorja in propagande je pa le ta, da so se izselili tudi ljudje, katerim bi ne bilo treba. In ti ljudje so sedaj razmeščeni po raznih taboriščih, o katerih smo že pisali. Precej jih je prišlo tudi v tržaški okraj. Nekaj takih družin, 60 po številu, so stlačili v tobačno sušilnico v Ronkih. V nezdruvem prostoru, kjer je z vlagi pomešan oster duh po tobaku, morajo živeti noč in dan. Prostori so nezakurjeni in sploh neprimerni za stanovanje. Nemci in Angloamerikanci so jih uporabljali za konjske hleve. Zjutraj in zvečer čakajo v dolgih vrstah, preden pridejo do vode. V dolgih vrstah čakajo na skromno količino slabe hrane. Samo bežna silka trpljenja razočaranih beguncev.

V tekstilni tovarni v Vermeljani se jim ne godi nič bolje. Na zunan je poslopje res lepo, godi nič boljše. Na zunan je poslopje res lepo in vidi se kakor palača, v notranjosti je pa precej drugače. Okna in vrata so slabo zadelana s pločevino, lepenko ali deskami, zidovi so umazani in razpraskani; skozi špranje pa piha, da je jo! Prostori so vlažni, da odpada omet. Vode in luči ni v hiši. V petih sobah prvega nadstropja spijo na slamni vsi skupaj, stari in mladi, možje, ženske in otroci. Ni stranišč, ni vode...

Tako živijo ljudje — ne tisti bogati iz puljskih vil — in čakajo kdaj jih bodo odgnali zopet drugam, kakor živino, ki jo preganjajo iz kraja v kraj, iz hleva v hlev. Tako žive reveži, ki ne vedo, zakaj so zapustili svoj dom. Tisti pa, ki so jih zapeljali, gotovo ne dele usode z njimi. Rabili so jih samo zato, da so povečali število izseljencev, sedaj pa, ko se je akcija ponesrečila, jim ni mar za njih usodo.

PO ŠIROKEM SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

TEŽAVE IV. REPUBLIKE

V Londonu je bil kongres angleške komunistične partije, kateremu so prisostvovali tudi delegati tujih držav. Generalni sekretar AKP Pollitt je v svojem govoru kritiziral angleško zunanjo politiko in zahteval boljše odnose s SZ in drugimi demokratičnimi državami. Grški delegat pa je izjavil, da je grški narod sprejel angleško vojsko kot vojsko junakov in osvoboditeljev, vendar pa se je pozneje izkazalo, da so vprav te čete uporabljali za prelivanje krvi med grškim narodom in njegovimi tlačitelji.

Predstavniki Enotne socialistične partije Nemčije in predstavniki KP zapadnih con so ob zaključku skupne konference, ki se je vršila v Berlinu v prvi polovici t.m., objavili komunique, v katerem pravijo:

Skupna konferenca je opozorila na izredno resnost notranje politike in zunanje politične situacije v Nemčiji in naglasila pomen borbe za vzpostavitev politične in gospodarske enotnosti Nemčije. Konferenca je ugotovila, da je treba najhitreje doseči tesno povezano skupno delo vseh socialističnih partij Nemčije, kakor tudi enotnost nemškega delovnega gibanja ne glede na meje in cone.

Da bi ustvarili pogoje za organizacijo Enotne socialistične partije v vsej Nemčiji, so predstavniki vodstva organizacij KP zapadnih con predlagali vodstvu Enotne socialistične partije Nemčije ustanovitev skupnega akcijskega odbora obeh partij. Vodstvo Enotne socialistične partije Nemčije je sprejelo ta predlog.

Voditelj grške demokratične armade Marku je izjavil, da je štab demokratične armade vedno pripravljen sprejeti komisijo, kadarkoli bi bilo potrebno. Nadalje je dejal, da je on pripravljen, ako bi ta predlog ne bil sprejet, priti na sedež komisije in obrazložiti stališče demokratične armade Grške.

Češkoslovaški državni sekretar ministrstva za zunanje zadeve Klementis je izjavil: „Verujemo v uspešno delo Organizacije ZN, vendar smatramo za potrebno zagotoviti v soglasju z ustanovno listino svojo varnost tudi z določenimi zavezniki. Pogodbami pred nevarnostjo novega nemškega imperializma. Sovjetska zveza je postala ne samo naš trajni zaveznik, temveč tudi stalni sosed, s katerim nam ni treba reševati nobenih sporov in nobenih problemov.“

Ko je govoril o nemškem vprašanju, je rekel, da bi federativna ureditev Nemčije bila izvor narasčanja nemškega nacionalizma in pangermanizma, o čemer pričajo izkušnje iz zapadne okupacijske cone in da bi to moglo okrepiti tendence Avstrije po novem anšlusu.

Vlada FLR Jugoslavije je poslala kontrolnemu svetu za Avstrijo protestno noto, ki se nanaša na incidente ob avstrijsko jugoslovanski meji in ki jih povzročajo razne oborožene tolpe, ki živijo v obmejnih predelih Avstrije.

V svoji noti je jugoslovanska vlada navedla nekoliko primerov kršitve meje. Te tolpe prehajajo čez mejo, propajo trgovino ali kako hišo in se nato umaknejo preko meje. Tolpe so oborožene in ob vsaki priložnosti streljajo na jugoslovanske obmejne stražarje. Angleške in avstrijske oblasti so do hro poučene o vsem tem, vendar do danes še niso ukrenile ničesar, da bi to preprečile, zato v svoji noti jugoslovanska vlada ostro zahteva, da se to stanje odpravi.

Večina atenskih in drugih listov objavlja de manj grške vlade, v katerem pravi, da so lažne in brez podlage vesti, ki jih je podal v poročilih tiska direktor policije drugega razreda Pizios in v katerih je bilo rečeno, da sta dala sovjetski in jugoslovanski poslanik K. P. Grčije 300.000.000 drahem za organiziranje skupine, ki naj bi stopila v stike s štani anketne komisije in da so ponaredili v SZ 1 milijardo dolarjev in da so polovico tega poslali v Grčijo za širjenje grškega gibanja.

V Benetkah se vrši proces proti vrhovnemu poveljniku nemških sil v Italiji, Kesselringu, ki je kriv smrti mnogih italijanskih partizanov in antifašistov.

Nemško sodišče za denacifikacijo v Nürnbergu je obsodilo bivšega kanclerja in nemškega poslanika v Ankaru Von Papena na osem let zapor. Von Papena je mednarodno sodišče v Nürnbergu, ki je sodilo nacističnim zločincem, oprostilo.

Po vestih iz Pariza se v Indokini borbe med Viet-namci in francoskimi četami nadaljujejo z vso ogorčenostjo.

V Sovjetski zvezi so se vršile velike proslave ob 25. obletnici ustanovitve Rdeče armade. Generalnim Stalin, kot vrhovni poveljnik Rdeče armade, je ob tej priložnosti izdal posebno povelje.

Bivši predsednik francoske vlade Leon Blum je tik pred svojim odstopom začel ostro kampanjo proti inflaciji t. j. za stabilizacijo valute in gospodarski podvig. Takoj od začetka so se pojavile težkoče, kajti kot povsod se spekulant in dobičkarji vseh vrst niso hoteli sprijazniti s tem dejstvom in ob Blumovem odstopu so mnogi pričakovali, da bo njegov naslednik, t. j. sedanji ministrski predsednik, Romadier opustil ta načrt. Toda ravno nasprotno, Romadier je ta načrt dela sprejel in še ojašil ukrepe vlade, kar je seveda privedlo do odpora nekaterih plasti francoskega ljudstva, ki niso pripravljeni na toliko žrtve. Te žrtve bi sicer niti ne bile take, če bi ne bilo bojkota od strani že omenjenih spekulantov, saj se je francoska proizvodna moč v 2 letih od osvoboditve zelo dvignila in proizvaja danes preko 80% predvojne produkcije. Gotovo je, da teh 80% nikakor ne more zadovoljevati vseh zahtev in pomanjkanje je čutili povsod in prav posebno v velikih mestih.

Te težkoče so se večje zaradi tega, ker je v francoski vladi zastopanih več strank, ki so sicer odločne v svojem načrtu, posebnost levičarske stranke, vendar v vladi ni tiste enotnosti, ki bi bila potrebna v tem trenutku, da bi prisilila kapitalistične kroge na žrtve, ki so potrebne za gospodarsko obnovo Francije. Vprav ti krogi so se pognali proti temu načrtu, in sicer na dva načina: predvsem bojkotirajo nabavo življenjskih potrebščin, kar je privedlo do pomanjkanja hrane v mestih in v prvi vrsti v Parizu. Na drugi strani pa so začeli ostro tiskovno kampanjo proti vladi z namenom, da zavedejo nepoučene ljudske plasti v tisto odprano razpoloženje, ki bi jim dalo možnost direktne akcije proti vladi.

Toda ta kampanja ni uspela in kljub vsem težavam, ki so zares ogromne, je francoska vlada odločena nadaljevati svoje delo za ustvaritev svojega programa.

Proračun SZ za leto 1947

Sovjet narodnosti Vrhovnega sovjeta ZSSR je na svojem zadnjem zasedanju 22. t. m. sprejel državni proračun za leto 1947.

Iz poročila finančnega ministra Zverova posnemamo, da je predvidenih 391,5 milijard rubljev dohodkov in 374,5 milijard izdatkov, kar pomeni 39,1 milijard rubljev več dohodkov kot izdatkov, kar je znak solidnosti sovjetskega gospodarstva in sovjetskega finančnega sistema.

Iz državnega proračuna je najbolj razvidna tudi skrb sovjetskih oblasti za blaginjo sovjetskega ljudstva. Od 374,5 milijard rubljev izdatkov je v proračunu predvidenih 131,8 milijard za narodno gospodarstvo, za socialne in kulturne svrhe je predvidenih 107,1 milijard, za ministristvo oboroženih sil pa 67 milijard.

Finančni minister je izjavil, da se bodo v letu 1947 znatno dvignili izdatki za narodno gospodarstvo ter za socialne in kulturne namene, dočim se stroški za vzdrževanje oboroženih sil zmanjšajo za 5,6 milijard rubljev.

Pri pretresu vseh postavk se je javil k besedi tudi Nikolaj Beljaev, predstavnik Altajskega ozemlja v Sibiriji, ki je rekel, da so tamkajšnji kmetje obljubili Stalinu, da bodo leta 1947 izpolnili načrt za pridelek žita in oddali domovini 6 milijonov pudov (merakov) žita več kot je predvideno v načrtu. Beljaev je nadalje med plaskanjem vse dvorane izjavil, da so prebivalci Altaja izpolnili svojo obljubo v oddaji žita državi in s tem prekoračili načrt ne samo za 6 milijonov, temveč za 12 milijonov pudov.

Pomočnik predsednika ministrskega sveta, Turkmenije, Suhan Bobajev pa je rekel, da letošnji proračun njihove republike presega lanskega in popolnoma ustreza nalogam nadaljnjega gospodarskega in kulturnega razvoja Turkmenije. Republiški kolhozi morajo letos posejati 140.000 ha bombaža in doseči pridelek, ki ne bo manjši od 13 stotov na ha. V neplodnem puščavskem pesku so začeli kopati velik Karakumski kanal, ki bo dolg 437 km in bo namakal ves ta puščavski predel.

Posledice anglo-ameriške popustljivosti

Kot poroča „Reuter“ so v soboto zvečer in v nedeljo v angleški in ameriški okupacijski coni Nemčije policijski organi odkrili široko razpredeno tajno nacistično organizacijo, ki je imela načrt rešiti nemške vojne ujetnike in vojne zločince iz taborišč, dvigniti vojaško moč Nemčije in „voditi narode Evrope proti Sovjetski zvezi“.

Vodstvo te organizacije so tvorili večinoma bivši SS-ovci, kot n. pr. poveljnik SS-ovskih odelcev general Ellertik, poveljnik SS brigade dr. Wilkenning, bivši voditelj hitlerjevske mladine na Poljskem Schimmeling, polkovnik SS-oddelkov Kling, bivši funkcionar bakteriološkega oddelka vrhovnega poveljstva Wehrmachta Hans Eldmann in drugi.

Po istih vestih velja, da se aretacije nadaljujejo in da se imena novih aretirancev ne objavljajo zaradi tega, da se ne bi dala raznim drugim voditeljem te organizacije možnost izogniti se aretaciji. Iz istega poročila izvevmo, da so angloameriške oblasti opozorile tudi sovjetske in francoske okupacijske oblasti na nevarnost in resnost te tajne nacistične organizacije.

Neizpodbitno dejstvo je, da so bili upomniti, ki so jih dajali razni državni zavezniki oblaščem glede obračuna z nacisti točni in da so bile zahteve, ki so jih postavile razne demokratične države, kot n. pr. Poljska, Češka, Jugoslavija, in sicer, da se izročijo vsi vojni zločinci, ki so zadali toliko gorja narodom teh držav in da jim sodi sam narod, ki je pretrpel njihove zločine, upravičene.

Toda vse zahteve in note so bile zaman in vojni kriminalci se še danes svobodno sprehajajo po Nemčiji, saj so SS-ovskega generala Ellertika pri aretaciji tako rekoč iztrgali iz objema njegove ljubice, ko je bil na enotedenskih počitnicah v Fuldi v južni Nemčiji. Vsem je znano, da so skoraj vsi vojni zločinci, ki jim je uspelo umakniti se v angloameriško okupacijsko cono, svobodno kretajo brez vsake nevarnosti, da bi jih kdo „nadlegoval“ zaradi zločinov storjenih v času vojne.

Prav gotovo ni potrebno poznavanje raznih vojnopravnih zakonikov; niti ni potrebno iskanje dokazov. Vsak najpreprostejši kmet ali delavec iz Bosne ali Črne gore, iz Grčije ali Bolgarije, iz Češke ali Poljske, najpreprostejši ukrajinski kolhoznik ali rudar iz Donjeca ve, da je SS-ovec zločinec in to že vsak preprost SS-ovski vojak, kaj čele SS-ovski general, torej človek, ki je poginjal SS-ovske bataljone in čete v zločinskih orgijah proti neoboroženim množicam starikov, šensk in otrok na Balkanu, v Rusiji, Poljski, Češki, Romuniji in tudi Franciji in Italiji. In bi prav tako delal tudi na Angliškem, če bi mu uspelo prekoračiti Rokavski preliv.

Postavlja se vprašanje, kaj je temu vzrok: ali naličnost angloameriških oblasti, da so se naciisti čez noč spremenili v demokrate, ali pa je ves angloameriški aparat pod vplivom Churchillovskih teorij o nevarnosti, ki preti zapadni civilizaciji od strani boljševizma in je vsaka zveza proti tej nevarnosti dobra, torej tudi zveza z dovednejšimi sovražniki na vojaškem polju in tudi z današnjimi in večimi sovražniki človeštva — SS-ovci in fašisti.

Vsekakor je gotovo: Nacistem ni umrla Hitlerjeva smrtjo in z usmrtenje Goeringa in nekaj drugih voditeljev, ampak šteje v došah mnogih nemških zakrknjenih kriminalcev.

In še nekaj je gotovo: Četudi je program te tajne nacistične organizacije „voditi narode Evrope proti Sovjetski zvezi“, bi se to ne omejevalo samo na napad proti Sovjetski zvezi, ampak bi izzvalo novo svetovno klanje in bi nave VI, VII in še razne druge V frčale na London in tudi na Washington.

Stvari o je vredno

ANGLIJA

Po vesteh agencije „Reuter“ bo Anglija do konca marca t. l. potrebovala za nabavo orožja grški monarhofašistični vojski 10 milijonov funtov sterlingov.

Kakor poroča Reuter, je izjavil predsednik britanskega parlamenta zveze farmerjev Turner da lahko pride v Anglijo po krizi goriva do krize prehrane, če vlada ne bo prišla do spoznanja, da so potrebe premogovne industrije in kmetijstva enako nujne in važne.

Kmetijstvo in premogovna industrija, je izjavil Turner, pa sta panogi gospodarstva od katerih je odvisen obstoj blagostanja. Obema pa resno priznava priložnosti za razvoj.

Turner se je izrazil proti izvozu poljedelskih strojev, ker bi izkoriščanje takih strojev v Angliji povečalo proizvodnjo osnovnih proizvodov in zmanjšalo neobhodno potrebo kupovanja istih v inozemstvu. Govornik je izjavil, da je prišel čas, da izvedejo praktične ukrepe. Ladje in dolare, ki se uporabljajo za uvoz luksuznih predmetov v Veliko Britanijo, je treba izkoristiti za nabavo hrane.

AMERIKA

Zastopnik „Colmar Hause“ zahteva v nekem svojem poročilu: „da se vojna škoda, ki se zahteva od Nemčije zmanjša in se da s tem možnost nemškemu narodu da se opomore v kratkem času, da obnovi svoje industrijo, da se preneha z denacionalizacijo, kot neuspešno.“

Ameriški časopis, ki izhaja v Clevelandu piše v svoji številki od 29. januarja v rubriki „vsak po svoje: „Smeniti odbor imenovan „Small Business Committee“, kateremu načeljuje senator James A. Murray, je ugotovil, da veliki časopisni sindikati davijo male neodvisne časopise in revije s tem da preneha dohodke papirja po zmernih cenah. Na drugi strani pa časopis: teh velikih ameriških sindikatov žalijo in kritizirajo oblasti v Jugoslaviji, Bolgariji in Poljski, da o nemogočajo dohavo papirja časopisom obojezičnih strank. To nas nehoče spominjati na terzovski izrek: Ne gojite nas, umrlek ocetu. Šajte nas!“

Isti časopis v številki od 5. februarja t. l. piše: „V časopisih vsak dan čitamo o izločilih, vložkih, ropu, pomeverbah in celo umorih v New-Yorku, Chicagu, Clevelandu, New-Orleansu itd. To prav za prav niso nikake nove, ampak vsakdanji dogodki. V zvezi s tem je čudno to, zakaj Veroninski svet Združenih narodov pošlje poveljne ekspedicije iskat bandite na Balkanu.“

Guverner New-Yorka je izjavil, da 75.000 prebivalcev New-Yorka nima strehe nad glavo.

Kot javlja dopisnik Associated Pressa iz Pikenza (Južna Karolina) je skupina 25 belcev potegnila iz tamkajšnjega zopora 25 letnega črnca Williama Arlea in ga šindala. Njegovo truplo so čez dva dni našli v nekem jarku ob cesti v bližini mesta. Upravnik za pora je izjavil da je on osebnost odprla mesto vrata z žiro.

Ameriške, angleške in kanadske vojne sile vršijo poizkuse z raketskimi in drugimi orožjem v puščavi Kolumbia.

katerih
razmišljati!

GRČIJA

Po podatkih, ki jih je predstavil EAMA del Anketni komisiji, je od marca do decembra 1945 bilo v Grčiji 1111 borcev demokratične grške armade usmrčenih, 109 ustrelenih in 351 aretiranih. Zadnje čase pa se je teror še povečal. Od oktobra 1946, do januarja 1947, je bilo aretiranih 12.000 oseb, med temi 800 žensk in 130 otrok.

NEMČIJA

Neues Deutschland piše: »Krajevsko taborišče v Werdlu v Westfaliji predstavlja enega glavnih centrov črnoborajanske mreže jugoslovanskih fašistov. Razen tega so te takomenovane »razseljene osebe« oborožene in zadnji njihov zločin je bil umor civilnega zdravnika, ki jih je zdravil.

Kot poroča A.P.P. se je šef zloglasnega krematorija v Osvierozu zdravil v neki britanski bolnici in se še sedaj nahaja na svobodni, četud zahtevajo njegovo izročitve Poljska, Češka in Francija.

List »Vilagersaga« javlja, da je Nikola Horthy dobil dovoljenje za vstop v ZDA. Isto dovoljenje je dobil tudi bivši Horthyjev poslanec v Vichiju, baron György Bakacs-Bessenyi in veliki madžarski kapitalist Ferenc Karin. Isti časopis javlja, da je težki vojni zločinec »Zandamerijski« polkovnik Miklos Toldy, katerega je madžarska vlada zahtevala, sodeloval v francoski tujski legaciji s činom polkovnika.

SIRIJA

Po pisarni egiptovskega kralja »Akbar el jom« je v angleškem načrtu ustvaritev »Velike Sirije«, in sicer s tem, da prključijo Sirijo Transjordanijo, Irak in Libanon. V ta namen držijo v Transjordaniji 10.000 Andersovih poljskih vojakov, 1000 angleških vojakov in 20.000 vojakov Arabske legije. Angleške čete gradijo vojaška taborišča, aerodrome in vojaške baze. Svoje poročilo zaključuje »Akbar el jom« takole: »Ako temu dodamo, da prebivalstvo vse Transjordanije šteje samo 300.000 prebivalcev, je popolnoma razumljivo, da navdaja tolika vojska s skrbjo sosedne države.

Kitajska

Kot javlja »Associated Press« je Cank-Kaj-Sek izdal dekret, s katerim se prepoveduje vsaka stavka.

Agencija »France Presse« poroča, da je japonski minister finance izjavil, da znašajo stroški za vzdrževanje okupacijskih čet v Japonski 40% celotnega japonskega proračuna.

INDIJA

Kot javlja A.E.P. se je v Penzance vršila demonstracija proti vladi. Policija je streljala proti demonstrantom in eno osebo ubila, 60 pa ranila. V ostalih predelih Indije se demonstracije nadaljujejo.

PO DOMAČI ZEMLJI

Ob razidu pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora

Nadaljevanje borbe za uresničenje programa

V nedeljo, dne 23. II. 1947 je PNOO na svojem zasedanju sprejel odlok, da se razide, ker mu je po razdelitvi slovenskega dela Julijske krajine »onemogočeno izvrševanje onih nalog, za katere je bil poverjen od primorskega in tržaškega ljudstva«.

Početki Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora segajo daleč nazaj v osvobodilno borbo. V jeseni leta 1943, so se že osnovali po vsem osvobojenem ozemlju krajevni narodno osvobodilni odbori, ki so bili povezani v Pokrajinski narodno osvobodilni svet. V poletju l. 1944, so se vršile sredi borb svobodne, tajne volitve. 15. septembra 1944, pa so se na Velikih Laznah zbrali delegati iz celega Slovenskega Primorja, Trsta in Slovenske Benečije. Na tem zboru je bil izvoljen Pokrajinski narodno osvobodilni odbor. Ljudstvo mu je po svojih predstavnikih izročilo navedbajno in izvršno oblast. Tako je PNOO postal najvišji organ LJUDSKE oblasti. PNOO ni prišel na oblast kot uzurpator, kot nasilnež in niti po dekretu tega ali onega okupatorja ali vojne uprave. PNOO je bil v svojem prvem trenutku odraz volje ljudstva, ki je bilo svobodno, čeprav je moralo to svobodo še braniti v težkih borbah, kakor tudi ljudstva, ki ga je še gnjavil okupator, pa se je zavedalo, kje je njegova bodočnost.

Po osvoboditvi se je oblast PNOO-ja razširila tudi v večja središča. Zvest načelu, da hoče biti demokratično izbrani predstavnik ljudstva, je sklical za 5. junij 1945, v Trst delegate iz vsega Primorja. V novo izvoljeni na 60 članov razširjeni Glavni odbor PNOO, so prišli v pravičnem razmerju predstavniki vseh okrožij in obeh narodnosti, slovenske in italijanske.

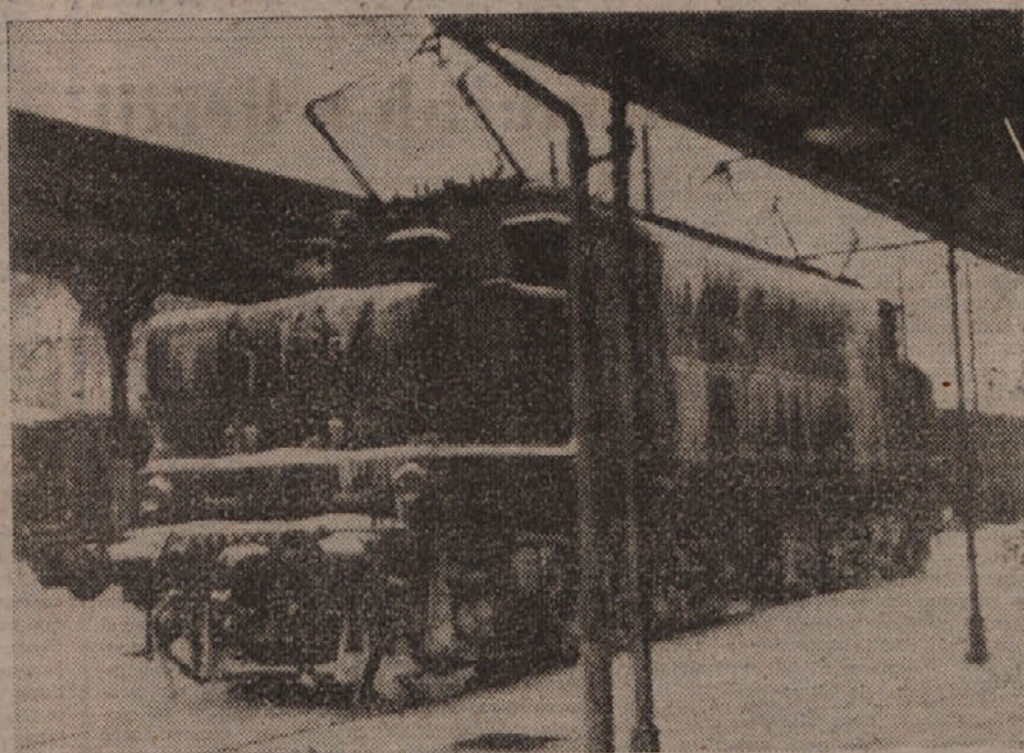
Toda delo tako razširjenega PNOO-ja se je komaj pričelo, ko je na tem ozemlju nastopil nov položaj. Julijska krajina je bila razdeljena na dve coni. Kjer je prevzela oblast ZVU, so stopili zopet v veljavo italijanski zakoni izpred 8. septembra 1943. Izvoljeni ljudski oblasti je ZVU odrekla svoje priznanje, pač pa je postavila z dekretom novo »oblast«, ljudi, za katere ni vprašala, koga predstavljajo in ki jim tudi ni bilo nikoli mar, da bi koga predstav-

ljali. Zato ta dekretirana oblast ni imela nikake iniciative, saj se je zavedala, da je bila njena naloga biti slavnati mož, v ostalem pa je vse delala — ali ni delala — Zavezniška vojaška uprava. Razume se, da pri taki oblasti PNOO ni mogel sodelovati. Ako je PNOO bil izvoljen sredi borb, tudi v miru ni mogel odstopiti od vedno proglašanega načela: biti ljudska, demokratiška oblast.

PNOO v novih razmerah ni prenehal obstajati, toda njegovo delo je bilo ob nerazumevanju ZVU skoraj onemogočeno. Omejevali se je moralo »po večini na ljudsko samopomoč, na predloge, navodila in nasvete ter na proučevanje problemov, ki so se pojavljali na terenu, ne da bi jih PNOO mogel uspešno reševati. Zastavljal pa je vse svoje moči in sposobnosti za to, da bi bila svetovna javnost pravilno poučena o razmerah v naši deželi, o željah in težnjah njegovega prebivalstva in da bi bila dosežena pravična rešitev vprašanja bodoče pripadnosti Slovenskega Primorja in Trsta«.

Vse drugače je lahko PNOO izvajal svojo oblast v coni B. Tam njegova navedbajna in izvršna oblast ni bila ovirana. Zato smo bili v coni B priče velikih dogodkov: ljudstvo je s svojo oblastjo na čelu pristopilo k velikopotezni obnovi; in prav pred kratkim je poslednji istrski kolon postal gospodar zemlje, ki jo je stoletja obdeloval za drugega.

S tem, da je bila po mednarodni odločitvi proti volji ljudstva enotnost Slovenskega Primorja in Trsta nasilno raztrgana na tri dele, katerih vsak bo živel svojo usodo, je PNOO izgubil v poverjeni obliki svoj smisel ter je dovršil svojo zgodovinsko nalogo. Tako pravi proglas PNOO-ja ob razidu. Obenem priporoča PNOO v tem proglasu onim množicam, ki ostanejo izven meja Jugoslavije, naj ohranijo »svojo politično enotnost in se še tesneje strnejo okoli Slovansko-italijanske antifašistične unije in naj za uresničenje njenega programa nadaljujejo z borbo. S sodelovanjem vseh demokratičnih sil doma in v svetu bodo kdaj v bodočnosti lahko praznovali popolno zmago svojih teženj, v trajno pomirjenje in srečo primorskega ljudstva«.

Take zime že dolgo ne pomnimo! V Trstu je snežilo in burja je bila tako močna, da je bila prava umetnost hoditi po ulicah. En dan cestna železnica ni mogla voziti, zveza z Ljubljano pa je bila prekinjena več dni. Na sliki vidimo, kakšna je bila lokomotiva, ki je pripeljala iz Postojne v Trst.

Lepa je zima, če jo opazuješ iz tople zakurjene sobe in če nimajš skrbi, kaj boš jedel opoldne.

Toda v Trstu imamo prav malo ljudi, ki bi lahko rekli, da je letošnja zima lepa. Nič manj kakor 35.000 je samo brezposelnih, za katere je huda zima prava nadloga, pa tudi mnogo tistih, ki služijo, ne zmorejo s plačo kupiti drv in tople zimске obleke. Splošno pomanjkanje kurjave, elektrike in vode je nezadovoljstvo Tržčanov še povečalo. Zima, draginja, nizke plače in še negotova bodočnost, to je samo nekaj težav delavnega Tržčana.

Iz Jugoslavije

Delovni kolektiv tekstilne tovarne »Progres« iz Skoplja se je obvezal, da bo doprinesel k izgradnji mladinske proge Samac-Sarajevo s tem, da bo v 15.000 prostovoljnih delovnih urah izdelal 4000 delovnih oblek za graditelje proge.

Liško okrožje ima v načrtu podvojiti svojo lanske sajenje krompirja in pošestoriti setev lanu in konoplje.

V Varaždinu se je vršila seja okrožnega odbora H.R.S.S. (Hrvatske republikanske kmetijske stranke), na kateri je tajnik Viktor Tot v svojem govoru rekel, da je prva naloga njihove stranke pomoč v izgradnji in obnovi države.

V Sarajevu pa se je vršil sestanek plenuma A.R.S.S. za Bosno in Hercegovino, na katerem je govoril predsednik stranke Franjo Gaži, ki je rekel, da je cilj H.R.S.S. izločiti in premostiti ovire, ki bi skušale preprečiti delo za boljše življenje hrvatskega naroda.

V Beogradu se je 19. in 20. t. m. vršila plenarna seja zveze prosvetnih delavcev vseh ljudskih republik, na kateri so obravnavali dve temi 1. O delu v šolah in kulturno prosvetnih ustanovah; 2. O kulturno narodnem delu.

Za obnovo stanovanjskih hiš je ljudstvo Banije dalo prostovoljnih delovnih dni v vrednosti 39 milijonov 593.000 din.

V Zagrebu je pod okriljem društva za kulturno zблиžanje Hrvatske in SZ odprta razstava pod naslovom: Kolhozi in sovkhozi v Sovjetski zvezi.

Od osvoboditve do danes je bilo v L. R. Srbiji zgrajenih in obnovljenih 546 mostov in popravljenih ali zgrajenih 820 km cest.

V L. R. Hrvaški se mnogo dela na odpravi neplemenosti. V okrožju Gospić obiskuje tečaje 474 tečajnikov na 430 tečajih, v okrožju Bjelovar je 130 tečajev, v okrožju 240, v dalmatinski oblasti 756, v zagrebškem okrožju obiskuje tečaje 3442 tečajnikov, v okrožju Slavonski Brod je 144 tečajev, v Baniji 191, okrožje Sušaka jih ima 69, mesto Zagreb pa 71.

Narodna fronta mesta Zagreba se je na konferenci 18. februarja obvezala:

da bo v letu 1947, zgradila tisti del avtomobilske ceste Zagreb-Beograd, ki gre skozi Zagreb, in sicer v dolžini 4300 metrov;
da bo poslala na mladinsko progo Samac-Sarajevo 10.000 mladincev;
da bo v Maksimirskem gozdu zgradila centralni park kulture in 7 otroških parkov in zabavišč;
da bo zgradila odnosno uredila 7 sindikalnih domov kulture;
da bo poslala v poletne kolonije 4000 pionirjev.

Na predlog predsednika vlade je prezidij Ljudske skupščine odlikoval 218 sovjetskih graditeljev »Mosta Rdeče armade«.

V Ljubljani se je 23. t. m. vršil sestanek inženirjev, arhitektov in tehnikov, na katerem se je v štirih referatih podala osnova za načrtno delo v gradnji v novi gradbeni sezoni.

Predsedstvo vlade L. R. Slovenije je z uredbo od 23. t. m. ustanovilo Urad za načrtno regulacijo Ljubljane. Vse gradbeno delovanje bo v bodoče možno samo na podlagi principielne rešitve tega urada.

V nedeljo 23. februarja je bil pri Bobujareh predan prometu novi most čez Kolpo in s tem je bila odstranjena še zadnja ovira za normalen železniški promet med Karlovcem in Ljubljano.

Državni zavod za socialno zavarovanje je v okolici Niše dogradil enega najmodernejših sanatorijev v državi. To postopje so začeli zidati že pred vojno, med okupacijo pa je delo zastalo. Postopje z dvoriščem zavzema 14 ha in je zidano v modernem slogu.

Vlada L. R. Bosne in Hercegovine je izdala odlok o ustanovitvi visoke kmetijske šole za planinsko gospodarstvo. Šola bo ustanovljena v okolici Sarajeva in bo veljala kot fakulteta.

24. t. m. je bila v mladinski dvorani v Ljubljani III. seja Glavnega odbora Osvobodilne fronte Slovenije, na kateri se je razpravljalo o nalogah OF v letu 1947.

Na področju ljudskih republik porazdeljujejo semena državna semenska podjetja in to s pomočjo zadrug ali okrajnih in krajevnih ljudskih odborov, medtem ko odpošilja ljudskim republikam seme s posameznih kmetijskih posestev in seme, uvaženo iz inozemstva, zvezna semenska centrala.

Uredništvu «Ljudskega tednika»

Obveščam Vas, da mi je zaradi službene odsotnosti nemogoče se nadalje prispevati za naš «Ljudski tednik». Niti ne vem, koliko časa bom zadržan in če mi bo še kdaj mogoče oglašiti se. Vsekakor se Vam najlepše zahvaljujem za gostoljubnost in zaupanje, ki ste mi ga v polni meri izkazali s tem, da ste priobčili skoraj vse moje — kvante — iz vsakdanjega življenja.

Da bi si ne delali skrbi zaradi eventualnega «honorarja» se mi s tem pisnom odrekam pod pogojem, da se zato spomnite s skromnim zneskom naše Dijaske Matice v Trstu, kar boste objavili s pripombo, da je to znesek, ki jim ga poklanja: Miče.

Moja namera ni bila, da pišem zato, da nekaj objavim, temveč, da se čuje oni ljudski glas, katerega lahko čuješ povsod kjer koli, samo če ti je pri srcu. Pisal sem zato, da bi našim ljudem v njihovem najbližjem domačem narečju povedal to, kar mi je treba znati in kar mi je čisto v učenem jeziku dolgočasno, da, na žalost, celo nerazumljivo.

Pisal sem zato, da marsikateremu, ki je zato poklican, pokažem in dokažem, kaj so to: disciplina, red, dobra volja in dolžnost, ki bi jo moral vsakdo od nas, ki se radi imenujemo napredne, čutiti do svojega trpečega in ukazelnega slovenskega ljudstva.

Zato tovariši: ljudski glas naj vam bo svet! Ne podcenjujte ga, ako vam je res do pravde in svobode!

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Zdrave

Jen da nibebe mrvet zamijerle...?

Miče ali T.i.g.r.

Okolice, 20. februarja 1947

Dragi čitatelji!

Stavil bi, da ste tudi vi neprijetno presenečeni nad tem sporocilom tovariša Mičeta. To kaj lahko trdim, ker mi je, kot članu uredniškega odbora, znano pogosto zanimanje za avtorja rubrike Miče jen Vane (ki mi je kljub vsemu uspelo ostati v strogem tiskovnem in splošno zanimanje in navdušenje za Mičeta predvsem v Trstu in okolici). Mislim, da mi je s tem tudi v vašem imenu, dragi čitatelji, dovoljeno nasloviti tovariša Mičeta naslednje vrstice:

„Najlepša ti hvala za prijetno in koristno branje; vendar bi ti to zahvalo mnogo raje kot danes izrekli nekoč pozneje, ko bi nam recimo iz bolj tehtnega razloga, kot pa ga navajam v pismu, prenehal pisati v naš tednik. Zato dovolj, da te tovariško primemo za tvoje lastne besede, da nam mora biti najvišja dolžnost poslušati in spoštovati ljudski glas in tako resnično služiti svojemu ljudstvu. Istočasno ko ti zagotavljamo, da je to naš najvišji namen, ti tudi povemo, da je trajen in da ni na tem svetu ovire (razen če bi nam ukinili list), ki bi nam mogla prekiniti naše delo in napore. In prepričani smo, da to velja za vsakogar, ki hoče biti resnično v službi ljudstva.

Ker si nam s svojim pisanjem, s svojo točnostjo in vztrajnostjo zgovorno dokazal, da si odkrit pristaja naše poti, pa res ne moremo drugače kot da z žalostjo sprejmemo dejstvo, da ti je trenutno res onemogočeno nadaljnje sodelovanje. Smo pa prepričani (ker ne verujemo v trajnost ovir), da res je trenutno in zato z upravičenostjo pričakujemo, da se bo v najkrajšem času zopet pojavil v našem tedniku priljubljeni in simpatični Miče iz okolice v naše in predvsem v zadovoljstvo našega primorskega človeka. Zato ti želimo in si želimo, da bi tudi iz novega službenega mesta našel zvezo s Trstom, kar ti res ne bo moglo biti težko, saj so jo mnogi naši tudi iz daljnega tujstva.

V ostalem, tovariš Miče, smo kot vidiš spodaj vsaj delno ugodili tvoji želji. Mislim, da je odveč naša ponovna zahvala, ker vemo, da ti je zavest poštenega in koristnega dela in jasna hvalnost ljudstva mnogo bolj pri srcu kakor pa besede, pa četudi napisane v «Ljudskem tedniku».

Zdrave in nasvidenje!

OBJAVA

Odklonili so honorar za prispevke v Ljudskem tedniku v korist našega dijaka tovariša Miče iz okolice Lir 5.000.—; dr. Franje Tončič Lir 400.—. Hvala.

PRIMORSKI KOLONISTI OB MURI med okupacijo in danes

V 54. številki Ljudskega tednika smo govorili o nastanku in razvoju primorskih kolonij v Prekmurju. Kaksno je bilo življenje kolonistov med madžarsko okupacijo in kako žive kolonisti danes na svojih domovih?

Med okupacijo so madžarske vojne oblasti prepregle vse Prekmurje s stotimi namni detektivov, ki so jim pomagali domači ovaduh, zlasti madžaroni in kulturnobundovi. Eno prvih dejanj zasedbene oblasti je bilo vohanje za zavednimi Slovenci in družbeno-naprednimi elementi. Ker stara jugoslovanska gospodarska služba do okupatorja ni uničila zaupnih spisov, je postala politična in narodnostna struktura pokrajine «malu jasna okupatorjem. Prvo nasilje, ki so ga izvršili, je bila preselitev primorskih kolonistov. Da so se takoj lotili tega posla, je zakrivilo zlasti pri-govorjanje madžarske gospode v Lendavi, ki so ji bili primorski naseljenci že od začetka trn v peti. Ko so madžarski pernatci zandarji in honvedsko vojaštvo poleti 1941 odganjali koloniste v koncentracijsko taborišče Šarvar na zapadnem Madžarskem, so prisilili Primorce, da so morali v nekaj urah prodati vso živino in poljedelsko orodje po smesnih cenah. Če orodja ali živine niso mogli prodati, so si plen razdelili zandarji in birokrati, ki jih je bila vsa država polna. Znano je, da se nikjer ni toliko kradlo kakor na Madžarskem. Kolonisti so smeli vzeti s seboj le toliko, kolikor so mogli nesti v rokah. To je bilo njihovo edino premoženje. Prav tako so delali madžarski fašisti v aprilu in maju 1944, ko so odgnali vse židovski prebivalstvo v koncentracijska taborišča nemškega rajha.

Primorske koloniste so internirali že zaradi tega, ker so bili naseljenci in so jih smatrali na tem ozemlju kot tuj element. Seveda so jih madžarski fevdalni gospodje in reakcionarji preganjali tudi zato, ker so mislili, da so se primorski Slovenci naselili na «njihovi zemlji». Ker je madžarska nacionalistična klika sklenila ojačati narodnostno mejo, je seveda hitela s čiščenjem ozemlja. Komaj so dobili v dar od nemških fašistov ta del slovenske zemlje, za katerega niso Madžari sprožili niti ene puške (za mejo so dva tedna čakali v seneli, da jim Nemci ukažejo okupacijo), so že začeli odganjati «politično sumljive in nezanesljive» primorske naseljence. Kmalu je postalo vsakomur razumljivo, da madžarska nacionalistična oblast ne mara na slovensko-madžarski jezikovni meji zavednih Slovencev in da jih hoče čimprej odstraniti.

Thomas o razmerah v Grčiji

V prostorih Združenja za inozemski tisk je govoril laburistični poslanec George Thomas pred nabito polno dvorano novinarjev o svojih vtisih iz Grčije in strašnih nasilstvih monarho-fašističnega režima nad grškim ljudstvom. Izjavil je med drugim:

„Sem zelo zmeren član laburistične stranke. Nimam niti časti, da bi bil šid, niti zadovoljstva, da bi bil komunist. Hočem vam podati skrajno objektivno sliko tega, kar sem videl in doživel v Grčiji.

Slika današnje Grčije je naravnost strašna. Neverjetni so doživljaji, ki sem jih doživel med svojim bivanjem v tej nesrečni deželi. Otoki okrog grške obale so polni političnih jetnikov — žensk, otrok, starcev in mladeničev, katerih edini zločin je ta, da se ne strinjajo s sedanjim režimom. V mali sobici v Atenah sem našel natrpanih preko 50 ljudi. Vsi so bili določeni za pregnanstvo na Egejske otoke. Nekateri izmed njih so boleli na odprti jetiki in jim ni nihče nudil zdravniške pomoči. Nobeden izmed zapornikov ni bil pred sodiščem, nihče ni vedel, kakaj je bil aretiran.

V Grčiji je sedaj čisto običajna stvar, da orožniki pobijajo nasprotnike sedanjega režima, kadar se jim ljubi. Ljudi ubijajo v njihovih domovih in streljajo nanje enostavno skozi okno. Ko sem to povedal ministru za notranje zadeve, mi je odgovoril, da je na žalost točno, da se dogajajo take stvari, vendar upa, da se mu bo posrečilo vnesti novega duha v orožništvo.

Politične svobode so samo navidezne. EAM ima na primer v Atenah svobodno delovanje,

V taborišču so več časa ostali samo odrasli. Otroke od 3. do 14. leta so vzeli staršem in jih poslali v Bačko na kmete. Srbski kmetje in tudi meščani so slovenske otroke prav radi sprejemali kot žrtve fašističnega terorja. Uporabljali so jih kot pastirke in za manjša hišna dela. Za otroke so poslali iz taborišča vse za delo sposobne moške in ženske. Toda poslali jih niso v Bačko med srbsko in hrvatsko prebivalstvo, kamor so si starši želeli za otroke. Tudi na severno Madžarsko, kjer je živel po okupaciji nekaterih delov českoslovaške republike mnogo slovaškega prebivalstva, jih niso pustili. Na to, da bi jim dovolili iti v Prekmurje, pa čeprav za hlapce in dekletke, niso smeli niti pomisliti. Ko se je nekaj časa govorilo o tem, da bi se primorski kolonisti vrnili v soboski okraj kot poljski delavci, je prekmurski kvizling in bogataš Hartner kot član madžarskega parlamenta protestiral proti temu pri budimpeštanski vladi. Tako je ta narodni izdajalec za vselj uničil upanje, da bi se primorski Slovenci vrnili v svoje domove.

Naseljence so odgnali iz taborišča Šarvar v sredino države, kjer so morali delati kot nekdanji veleposestniki berosi v najhujših okolčinah, da so si prisluzili življenje. Sebe po osvoboditvi so se mogli vrniti v svoje vasi, ki jih je v začetku aprila 1945 osvobodila Rdeča armada.

Sedanja slika kolonij je taka:

PETESOVCI: 24 hiš, 23 družin, vseh kolonistov 132, vsi poljedelci. Zemlje imajo po 5 ha. Selisce so srednja, nekaj hiš dobrih, nekaj slabih. V logoru jih je umrlo 6.

BENICA: 31 barak, 25 družin, kolonistov 105, vsi poljedelci s 5 ha zemlje. Hiš nimajo, barake so deloma porušene. V internaciji jih je umrlo 10. Sedem družin z 32 člani se je izselilo v Banat.

PINCE-MAROF: 47 hiš, 48 družin, 143 slovenskih in hrvatskih naseljencev, vseh prebivalcev 176. Razen enega obrtnika (mizarja) se vsi bavijo s poljedelstvom. Zemlje imajo od 3 do 5 ha. Selisce so zelo slaba. Med okupacijo jih je umrlo 14. Pet družin z 21 člani se je izselilo v Banat.

KAMNOVCI: 20 hiš, 17 družin, 10 primorskih, 7 iz drugih slovenskih krajev; Primorcev 49, drugih 29, vseh 78. Razen enega sedlarja so vsi poljedelci s 3-4 ha zemlje. V taborišču jih je umrlo troje, 2 ženski in 1 otrok. 3 družine z 11 člani so se preselile v Vojvodino.

DOLGA VAS: 6 hiš, 5 družin, 25 koloni-

stov. Vsi poljedelci s 5 ha zemlje. Hiše so se precej dobre. Ena družina se je izselila v Vojvodino.

Ko so se naseljenci vrnili iz internacije in prisilnega dela, so našli svoje domove, hiše, barake, marof prazno, polja pa opustošena — saj je šla preko njih prava hunska vihra, honvedi in nacifašisti pri umiku pred herojsko Rdečo armado. Zato se kolonisti danes bore z velikimi gospodarskimi težavami. Nekateri so zaradi tega odšli kot ponovni naseljenci za kruhom v Vojvodino. Tam so dobili po agrarni reformi zemljo madžarskih in nemških veleposestnikov, razlaščenih z odlokom AVNOJ-a. Ker zemlja v Vojvodini popolnoma odgovarja delavcu iz naših vasi, se bodo novi naseljenci prav dobro izkazali in si lepo uredili nove domove.

Doma je najhujše pomanjkanje vprežne živine in poljedelskega orodja. Ista težava, ki je spremljala koloniste od početka naselitve, se je po stiletni internaciji in izgnanstvu povrnila. Ko so se zopet lotili dela na svojem, niso mogli najti niti polovico orodja, ki so ga pustili. Živine seveda ni bilo nikjer več. Že od nekdaj so imeli premalo orodja in živine.

Naseljenci si žele izboljšati gospodarstvo zlasti z zadostnimi količinami umetnih gnojil in z regulacijo potokov, rokavov in Mure, ki bo za vedno odstranila nevarnost poplavi.

Ker primanjkuje delovnih sil, je zemlja slabo obdelana. Zlasti v dveh vaseh (v Benici in Pincah) zemljo slabo obdelujejo. Lanski pridelki so bili skromni. Vzroki so nam jasni, mnogo pa je lani škodovala še suša.

Vasčani si žele poleg regulacije Mure tudi elektrifikacije. Strema za izboljšanjem gospodarstva, v prvi vrsti živinoreje. Ljudska oblast jim je dala nekaj konj po nizkih cenah za prvo silo. V jeseni 1946 so dobili po 20.000 dinarjev posojila, da si nabavijo orodje, nekaj živine, obleke in popravilo domove. Tako se stanje iz dneva v dan boljša. Kolonisti so narodno in politično zavedni, posebno mladina stoji zvesto na strani Osvobodilne fronte. Mnogi mladinci so se prejšnje poletje udeležili raznih mladinskih akcij. Nekateri starejši se ne morejo živeti v nove čase in se okorno drže starega naprednjaštva ali pa nasedajo klerikalni reakciji.

(Za podatke o primorskih kolonijah se najlepše zahvaljujem tov. Miroslavu Kokolju, Ludviku Peterneju, Alojzu Valenciju in Srečku Grzaju.)

Miroslav Ravbar

madi. Vsi so izjavili: «Prisilno so nas mobilizirali za vladno vojsko.»

Sedanje nevarne razmere v Grčiji se ne bodo spremenile, dokler ne bo razpuščen sedanji tako imenovani parlament, razpisane nove volitve in sestavljena nova koalicijska vlada, v kateri bi bili tudi predstavniki EAM-a. Novi režim bi moral izvesti takoj splošno amnestijo ter očistiti državno upravo in vojsko kolaboracionističnih elementov.

Naravnost osumnji mora vsakogar dejstvo, da v Grčiji niso še nikdar storili za obnovo dežele. V zadnjih dveh letih ni bila zgrajena še niti ena hiša, popravljen ni bil niti en most, železnice ne delujejo, mežde so obupne, beša strašna. Grčija ima vse znake monarho-fašistične države. Na upravnih mestih so ljudje, ki so sodelovali med vojno z Nemci. 1250 oficirjev vladne vojske je med vojno pripadalo tako imenovanim varnostnim bataljonom, o katerih je izjavil general Eisenhower: «Vsak Grk, ki je pripadal varnostnim bataljonom, ni vreden, da bi se imenoval Grk.» Kljub vsem tem nezgodnim razmeram pa britanska oblast v Grčiji in britanska vojska nudijo sedanjemu grškemu režimu vso pomoč. Bojim se, da ne bi britanskih čet v Grčiji končno uporabili še za borbo proti grški demokratični armadi, ki kontrolira že skoraj polovico grškega ozemlja. Britansko ljudstvo ne sme dovoliti, da bi tudi en sam britanski vojak izgubil življenje v borbi proti grškemu ljudstvu.

Izjave laburističnega poslanca Thomasa so napravile na navzoče novinarje — predstavnike vsega svetovnega tiska v Londonu — izredno globok vtis, in to tem bolj, ker je znano, da je bil Thomas kot novi član britanskega parlamenta, ki je bil izvoljen leta 1945, v začetku svoje parlamentarne kariere, velik pristaja zunanje politike Ernesta Bevana.

ŽIVELA RDEČA ARMADA

GENERALISIM STALIN
VRHOVNI POVELJNIK RDEČE ARMADE

MARŠAL SOVJETSKE ZVEZE
KLIMEN VOROŠILOV

MARŠAL ŽUKOV

DVAKRATNI HEROJ IN MARŠAL SSSR
IVAN KONJEV

DVAKRATNI HEROJ IN MARŠAL SSSR
KONSTANTIN ROKOSOVSKI

23. II. 1918

Pravica do zemlje

Končno je prišel dan, da se ljudstvu v Kopersčini popravi krivice, ki so mu jih prizadele njegovi sovražniki, izkoriščevalci delovnih množic; ti so si nakopili milijonske dobičke, podpirali z njimi kapitalistična stremjenja in gojili imperialističen pohlep. Delovno ljudstvo je vedno težilo k združitvi, da bi tako laže kljubovalo izkoriščanju od strani bogatašev.

Koperski bogataši so kakor drugi uporabljali vsa sredstva, da si na opičijo premoženje in da si pridobijo čim več kolonov, ki bi zanje delali. Skušali so tudi pripraviti kmete do tega, da bi koperskim trgovcem nosili pridelke svojih žuljavih rok za majhen denar. Ti gospodje so iskali opore pri klerikalcih in socialistih in so padli končno tja, kamor spadajo, k fašizmu. Ta jim je bil zadnja rešilna bilka, katere so se oprijeli, da rešijo svoj prestiž in predvsem svoje bogastvo. Po padcu fašizma so si nekateri nadeli masko demokracije, hoteč tako pokazati svetu svojo nedolžnost. Toda njih demokracija je demokracija laži in prevare po zapadnem vzorcu, po katerem je vse dopuščeno kapitalističnim mogotcem, delovnemu ljudstvu pa nič.

Naše ljudstvo pa ni dalo zaman svojih žrtv in krvi in premoženju, in je pripravljeno braniti svoje pridobitve za ceno nove krvi. Pri nas ne bodo več vladali razni Sirotiji, De Petrisi in drugi! Tu bomo gospodovali mi, delavci in kmetje, ker to zemljo pojimo mi s svojim znojem in ta zemlja bo rodila nam, samo nam in našim otrokom.

V nedeljo dne 23. t. m. sta se združili dve organizaciji, in sicer Pokrajinsko kmetijsko združenje in Okrajna gospodarska zadruga na osnovi predloga zadnje skupščine Pokrajinskega kmetijskega združenja. Pokrajinsko kmetijsko združenje je izrodek fašizma, osnovano na razvalinah naših ustanov, ki jih je uničil fašizem; služilo je fašistom za moralno in materialno izkoriščanje našega kmečkega ljudstva. Danes je to Združenje v rokah tistih, ki so se zanj najbolj žrtvovali. V znamenju gesla zadrugarstva: »V združitvi je moč, je napredek!« bodo položili temelje močni gospodarski organizaciji, ki bo kos svoji nalogi in ki bo lahko odgovarjala gospodarskim potrebam vsega našega kraja.

Položeni so temelji tudi raznim produktivnim zadrugam v okolici Kopra, Izole in Pirana. Delavci im kmetje tekmujejo med seboj z ustanavljanjem zadrug, da si po njih izboljšajo svoj položaj.

Obnovljene so tudi štiri kreditne zadruge, ki so jih fašisti nasilno likvidirali. Te obnovljene zadruge so Posojilnica in Hranilnica v Kopru, v smarjah, v Kortah in Kmečka hranilnica v Vanganeh.

Tudi z obnovo teh kreditnih zadrug se je le deloma popravila storjena krivica, kajti s tem se ni popravljala škoda, ki jo je utrpelo naše ljudstvo z nasilno likvidacijo teh ustanov.

Vztrajali bomo v zahtevi, da se povrne vsa škoda in popravijo vse krivice, ki so mu bile prizadete.

Bodoči gospodarski pomen istrskega dela STO-ja

Po sklepu mirovne konferen- ce v Parizu, ki so jo potrdili štirje veliki v New Yorku, se je ustanovila ob tržaškem zalivu nova država ali STO (Svobodno tržaško ozemlje) z zelo majhnim ozemljem. Ta država, ki ima le nekaj desetlin km² ozemlja in poleg prestolnice še 4 manjša mesteca in 3 trge, ima le malo plodne zemlje, ki bi jo mogla rediti s svojimi pridelki. Ves severni in severozapadni del je skoro gol Kras (75-80% neplo- den), ne moremo pa tega reči za južni del. Ta zemlja ni kra- ska, temveč jo lahko cenimo kot drugovrstno. Tam so sami gri- či in nizko hribovje flisnega značaja. Ta flisni pas sega tja dol do Sljola, kjer se spet poja- vi Kras, ki sega do Buj. Od tu dalje proti jugu in jugo-zapa- du pa imamo spet rodovitnem svet. Ves primorski pas je gri- čevnat, medtem ko je notranji predel večinoma hribovit.

Kakor vsa ostala Istra, tako je bila tudi tržaška Istra v vseh časih in v vseh državah, ka- terih sestavni del je bila, ved- no zapostavljena, bodisi v kul- turnem ali gospodarskem ozi- ru. Zaradi tega nima podeželski del Istre niti veliko inteligence niti obrtnikov; 90% prebivalcev je kmetov. Ti kmetje so veči- noma siromašni, ker so preveč na gosto naseljeni; vzrok siromaš- tvu je tudi stara navada, da se posestvo razdeli na toliko de- lov, kolikor je sinov pri hiši. Po- sestvo torej ni nedeljivo, ka- kor je to celo uzakonjeno v ne- katerih naprednih državah.

Zaradi goste naselitve in do- brega tržskega trga, ki konsu- mira vse pridelke iz teh prede- lov, je ves obmorski pas obde- lan kot vrt. Tu je zelo močno razvito poljedelstvo in vrtnar- stvo.

Kako sta Avstrija in Italija te predele zanemarjali, je vide- ti že iz tega, da se danes nimajo niti električnega toka, niti naj- potrebnejših cest, a se manj ka- ko drugo prometno zvezo s sredi- ščem Trstom. Le isto obmorski

pas je elektrificiran, ima vo- vod in je povezan z dobro ce- sto ter z morso potjo. Ves no- tranji del je brez pitne vode, ker nima vodovoda. Ker je bila tržaška Istra tako zanemarje- na, je veljala za deželo, ki leži nekje »za luno«, četudi je v ne- posredni bližini velikega moder- nega evropskega mesta.

Tržaško Istro čaka važna na- loga v bodoči tržaški državi. Ta okraj bo moral po svojih močeh vzdrževati Trst s potreb- no povrtnino in zelenjavo. Trst je znan kot velik konsument zelenjave; v normalnih časih jo porabi približno 4 do 5 vagonov na dan. Koperska povrtnina in zelenjava je bila vedno znana kot specialiteta na tržaškem trgu, zato je bila vedno dražja kot ona iz Gorice ali pa Furla- nije. Odkar je bila Kopersčina pod jugoslovansko oblastjo, je Trst dobival le malo zelenjave iz Istre; tržške branjeve pa so prodajale razno drugo ze- lenjavo in sadje pod imenom »di Capodistria«.

Kopersčina in ves ostali istr- ski predel STO-ja lahko razde- limo na tri poljedelsko produk- tivne pasove:

1. popolnoma obmorski, vrt- narsko sadjarski pas;
2. prehodni pas;
3. živinorejsko-gozdarski pas.

Razumljivo je, da ti pasovi niso stoddotni, kajti nikjer se ne bavijo izrazito le z eno ali drugo panogo.

V obmorskem pasu se bavijo prebivalci z intenzivnim obde- lovanjem zemlje. Vsaka njiva in njivica je obdelana kakor vrt. Ker so parcele majhne in se te večinoma posajene z raz- nim sadnim drevjem ali trto, jih obdelujejo ročno, in sicer z motiko ali lopato. Velik del kmetov tega pasu stanuje v ob- morskem mestecih, kakor v Ko- pru, Izoli, Piranu, Umagu in Novem gradu; v notranjosti pa v Bujah. Skoro polovica zemlje je last mestne gospode, ki ima po enega ali več kolonov, ki jim

obdeluje zemljo na pol ali po dogovoru. Ljudska oblast je v zadnjem času izvršila v tem predelu Istre agrarno reformo.

V tem pasu raste najrazlič- nejše sredozemsko sadje, kakor fige, breskve, češnje, mandlji, marelice, hruske, jabolka, orehi, slive, nesplje, oljke itd. Tu u- speva vinska trta, ki daje od- lično vinsko kapljico, ki nima toliko kisline kakor stajerska ali dolenska vina, niti premajhne količine kisline kakor italijan- ska. Količine kisline, sladkorja in alkohola so v pravem raz- merju. V letih suše imajo vina po 12 in celo 14% alkohola. Zna- na sta koperski in izolski re- foško, ki ga pridelujejo na prav taki trti, kot znani kraski teran v okolici Tomaja in Dutovelj. Odlična so tu bela vina pa ta- ko imenovana istrska črnina, kakršne ne morejo pridelovati nikjer v Sloveniji.

Vse sadje od raznih češenj in breskev pa tja do cvetkov (prve fige) in poznih fig ter namizne- ga grozdja, so vozili kmetje v Trst, in sicer kot nepredelan, svež pridelek. Le zadnja leta pred to svetovno vojno so pre- delovali presečke v Kopru in Izoli v marmelado (presečki so nastali zaradi velikega dovoza iz ostalih predelov Italije, ki so v cenah konkurirali domačim pridelkom).

V obmorskem kraju pridelu- jejo vse mogoče vrste povrtni- ne in zelenjave, ki uspeva ob Sredozemskem morju. Tako n. pr. raznovrstni grah, zgodnji krompir, paradižnike, bučice (cukete), melancane, razne fi- zolčke, radič itd. Vse te pridel- ke so pošiljali nekoč sveže v Trst; v tem pasu pridelujejo to- rej kulture ki se sproti oddajajo na trg, torej skoro 100% tržno blago.

V prehodnem pasu prideluje- jo vse mogoče kmetijske kultu- re, ne pa toliko vrtnarskih kot v obmorskem pasu. Tod sejejo poleg drugega tudi pšenico in koruzo ter ostale žitarice za do- mačo uporabo. Gojijo živino, in sicer v prvi vrsti krave, kokoši in prašice za domačo uporabo.

Za trg pridelujejo le neke vr- ste sadja, ki je bolj odporno za težavni prevoz v mesto. Vino iz svetantonske fare, iz marejske občine in iz smarj je znano po svojem prijetnem okusu. V teh predelih vozijo ženske mleko in jajca ter sadje do bližnje luke na oslih, premožnejše na po- sebnih vozovih. Iz Sv. Antona, Čezarjev, Bertokov, Dekanov in iz skofij pa prevažajo svoje pri- delke naravnost v Trst.

Tretji pas je večinoma živino- rejski. Tudi tu raste razno juž- no sadje in vinska trta, toda za- radi nepraktične zveze s konsu- mentom jo gojijo le za domačo uporabo. Mleko prodajajo mle- karicam iz srednjega pasu, drva pa pošiljajo v mesto s svojimi volili.

V vseh teh treh pasovih je do- ma oljka. To drevo raste le ob Sredozemskem morju in daje plod, iz katerega pridobivajo okusno jedilno olje, surove olj- ke pa konservirajo v slani vodi ter jih tako prodajajo za pri- boljsek. Oljni plodovi imajo 15-36% olja. Za istrsko gospo- darstvo je bila hud udarec zima l. 1929, ki je uničila skoro vse nasade oljk v severni Istri. Na

srečo pa je ves južni del, t. j. okolica Buj, Umaga in Novega grada ostal skoro nedotaknjen. Ti predeli dajejo se danes pre- cejsnjo količino odličnega olj- nega olja. Na žalost pa ne mo- remo računati, da bi mogli ti kraji popolnoma oskrbovati ves teritorij STO-ja z domačim pri- delkom olja. Za popolno kritje potreb bo treba uvažati še pre- cejsnjo količino tekoče maslo.

S smotrnim gospodarstvom in intenzivno obdelavo vsega istr- skega dela STO-ja, bi se dose- gla taka produkcija sadja in po- vrtnine, da bi krila skoro 90% svojih potreb. Zaradi tega bo morala bodoča vlada STO-ja po- svetiti posebno pažnjo razvoju kmetijstva in vrtnarstva na svojem južnem teritoriju. Izbi- sati bo morala madež, ki so ga nosile vse vlade s tem, da so mačehovsko postopale z Istro. Če bo bodoča vlada posvetila enako pažnjo vsem predelom svojega ozemlja, bo lahko naredila iz Tržškega ozemlja jadranski Luksemburg.

(Dalje prihodnje)

Češkoslovaški gospodarski načrt se ugodno razvija

Češkoslovaško rudarstvo je v celoti izpolnilo nalogo dveletne- ga gospodarskega načrta, ki je bila predvidena za mesec ja- nuar. Vsi premogovni rudniki so prestopili normo, ki je bila določena za ta mesec. Proizvod- nja rjavega premoga je znašala 102,4 odstotka, črnega 106,7, že- lezne rude 114,4, koksa so izde- lali 101,7%.

Narodno podjetje češkomorav- ske Kolben-Panek je v vseh svo- jih tovarnah prekoračilo pred- videno produkcijo za januar in vrh tega je še povečalo proiz- vodnjo katere načrt sploh ni predvideval. Tovarna železnih lokomotiv v praškem predmest- ju Liben je izpolnila gospodar- ski načrt za januar na 120% livarne Titovih tovarn v Fragi so v proizvodnji surovega jekla dosegle 142%, v proizvodnji kov- ne litine 136 in jeklene litine 137%. Tudi narodno podjetje skodovy zavody v Plznu je pre- koračilo januarski načrt; elek- trarna je dosegla 150 odstotkov predpisane proizvodnje, tovarna za izdelovanje motorjev 134, to- varna lokomotiv 125, in tovar- na traktorjev 110. Podobna po- ložila prihajajo iz vseh delov republike in vsa podjetja so do- segla predpisano normo mese- ca januarja, ki jo predvideva dveletni gospodarski načrt.

V l. 1946. je znašala proizvo- dnja premoga 33 milijonov 500 ti- soč ton. V prvem letu dvelet- nega gospodarskega načrta je predvideno, da bo znašala pro- izvodnja 12% več kot v letu 1946.

V letu 1946. je bilo na češko- slovaškem izdelano 961.300 ton surovega železa in 1.668.000 ton jekla. V letu 1947. bo znašala proizvodnja surovega železa 1.340.000 ton, jekla pa 2.200.000 ton. Producerska surovega železa se bo morala v primeri z letom 1946. dvigniti za 40%, proizvo- dnja jekla pa za 32%.

Kmetijski SVETOVALEC ODGOVARJA

Vprašanje: Čistim stranišče s klorom, a gnojnico rabim kot gnojilo. Je klor škodljiv gnojni- ci in gnojno naspošno? (Ana Piščanec — Trst).

Odgovor: Med raznimi umet- nim gnojili uporabljamo v kme- tijstvu tudi umetna gnojila, ki vsebujejo klor, n. pr. kalijeva sol, kajnit. Prevelika količina klora škoduje rastlinam ali v vašem primeru, velik del klora shlapi že v stranišču, ostala količina pa, k ostane v gnojnici, ne ško- duje rastlinam in zato lahko u- porabite vašo gnojnico brez stra- ha kot gnojilo.

Vprašanje: Ima kaj vpliva na bodočo rodovitnost drevesa, če se čepi režejo z drevesa, ko do- tično drevo ne rodi? (A. S. — KOraj Sežana).

Odgovor: Lahko uporabiš če- piče z drevesa, ki se je v prejš- njih letih izkazalo rodovitno in dobre kakovosti. Slučajna nero- dovitnost v enem letu ne vpliva na rodovitnost drevesa, katere nameravaš cepiti.

Vprašanje: Kdaj je čas cepi- ti prašice proti svinjski kugi?

Ali cepimo lahko že mlade pra- šice? (Grgič-Bazovica).

Odgovor: Svinjska kuga se pojavlja pri nas v večji ali manj- si meri redno vsako leto. Zna- ki bolezni so: pomanjkanje te- ka, povečanje toplote (40-42 st.), opotekanje, bljuvanje, rdeči ma- deži na koži, najprej zaprtje in pozneje driska.

Vprašanje: Hotel bi zvedeti kaj o cepljenju proti kostolom- nici in ohromelosti pri živini? (B. S. Rojan).

Odgovor: O kostolomnici je bilo že govora v našem tisku. Bolezen je zelo razširjena. Pri- poročljivo je klajno apno (Go- veji živini 2 žlici na dan). V zadnjih časih se ta bolezen zelo uspešno zdravi z injekcijami vi- tamina D; z 1 do 2 injekcijama si že zival opomore. Vsaka injekcija stane 200 lir.

Bole živine ne smemo zane- marjati, temveč ji moramo po- kladati dnevno nekaj sočne krme, kostne moke ali klajnega apna.

Z razstavo slovenskih knjig

KULTURNI ZAPISKI

Tovorni avtomobilček se je ustavil pred krčmo v kraški vasi. Iz njega so zložili velik zaboj slovenskih knjig. V največji gostilniški sobi, ki stoji prosvetnemu društvu za dvorano — nizka je, a prostorna — so razpostavili mize, jih pogrnili a slovenskimi zastavami, nanje pa razmestili nekaj sto slovenskih knjig. Vse lepo po vrsti, same nove knjige: mladinske, leposlovne, poljudno-znanstvene, izvirne in prevedene. Večina teh knjig je izšla po osvoboditvi v Sloveniji in na Primorskem. Nekaj dobrih knjig pa je še iz časov, ko so fašisti v „Juljski Benečiji“ preganjali slovensko knjigo in prosveto. Postrtovalnim prosvetnim delavcem se je posreželo ohraniti te knjige in jih rešiti pred grozdo, na kateri bi jih apostoli dvatisočetne kulture sežgali, če bi jih staknili. Najlepše knjige so poslane Cankarjeva založba, Mladinska knjiga in Slovenski knjižni zavod. Razstavo je organizirala Slovenska prosvetna zveza iz Trsta s pomočjo Ljudske in Gregorčičeve založbe. Na prvi pogled si opazi dela Prešihovega Voranca, pesmi Mateja Bora, na sredni mize Prešihove Poesije, Zupančiča, Cankarja, Erjavčeve Domače in tuje živali v podobah, Tavčarjeve zbrane spise, Gospodina Franja, Klopke Bevkovih romanov, povesti in nekaj novel, Pahorjevega „Matije Gorjana“, Seliškarjeve Tovaršice. Zraven so se vistili prevodi: Gorkega Artamanovi in Tolstojev Kruh, Kaverinova Dva kapitana, znameniti mladinski roman Kako se je kalilo jeklo, zgodbe iz življenja Jakovljeva in Lenina, Ilijine čudovite knjige o priloži in šlovo-velikanu, nato nekaj zvezkov Shakespeara, Balzaca, Dostojevskega Jacobsona in vedno zanimivi in privlačni Robinson.

Prvi so prihiteli na razstavo otroci. Spoštljivo in pozorno so si ogledovali knjige, boječe so jih prijemali v roke, odlagali knjigo za knjigo in zatrjevali, da imajo čiste roke, da so si jih malo prej umili. V žepu so stiskali 50 ali 100 lir, ki so jih izprosil od matere ali očeta, in razočarani odlagali knjige. Oče malo zaslužil, saj je delo v openskih gmajnah samo slučajno in ga bo kmalu zmanjkalo; krave pri hiši nimajo, da bi mati nosila mleko v Trst, tudi kokoši nič ne norejo v tem mrazu. Za svoje premoženje pa si hočejo nabrati skladišča knjig, ta podoživati bankovec jim pomeni pravo otroško bogastvo. Dolgo časa že niso imeli denarja v rokah, danes jim je mati dala nekaj drobiža, saj je v vasi knjižni praznik. Mati se je spomnila nekdanjih semljčev, ko je nosila babico za krajcar, da si kupi spominček. A otroci z žalosno ugotovitvijo vsi po vrsti, da bodo dobili za te lire samo eno, kvečjemu dve knjigi. Ne morejo se odločiti niti za to niti za drugo knjigo, posvetujejo se s tovariši, ocenjujejo knjige po zunanjsčini

in slikah. Za nič na svetu ne bi priznali, da jim mati ne more dati večje vsote. Z razstave pa hočejo prineesti čim več. Gledajo na cene, primerjajo in računajo: Takih majhnih knjižic dobim četrto, morda celo pet, od velikih pa samo eno. Ali ne bi kazalo kupiti samo eno, a tisto lepo vezano, na dobrem papirju, zanimivo, s slikami, ki bi te spremljala vse življenje? Na vprašanje, kje imajo učitelja, da bi jim svetoval to ali ono knjigo, odgovarjajo, da že nekaj časa ne hodijo v šolo. ZVU jim noče poslati učitelja. Starši prosijo slovenskega učitelja, pošiljajo deputacije v Trst, a belogardističnega ubežnika ne bodo sprejeli. Gospodje pri ZVU pa imajo za to vas samo take učitelje, ki jih ljudstvo ne mara. Če sprejmejo vsiljenega učitelja, bi otroci ne čutili nobene spremembe v primeri s tistimi časi, ko so fašisti pošiljali na slovenski Kras trde Italijane. Otroci na našem Krašu pa niso taki, kakršni smo bili mi v mladosti. Komaj smo čakali, da za nekaj dni zapro šolo; da zmanjka kurjave ali da pritisk huda zima za burjo. Veseli in razigrani smo se stiskali okrog ognjišča, za šolo in knjige se nismo zmenili. Sedajni cecilbani so željni znanja v materinem jeziku, hočejo vedeti to in ono; zavedajo se, da se v domači šoli lahko vsega nauče, da bodo prehiteli vse tiste, kar so doslej zamudili. Zato otroci v tej kraški vasi danes žalejo za šolo in komaj čakajo dobrega učitelja. A gospod Simoni javno izjavlja: Svoboda mišljenja in poučevanje resničnih znanosti bosta večni smoter in trajna težnja vseh narodov.

Za otroci so prihajala dekleta, sramečljivo in pobožno so jemala knjige v roke, čudila se bogastvu slovenske književnosti, a mnogo niso izpraševala. Že po naslovu so hitro uganila, katera knjiga jim bo največ povedala in najbolj mila do srca. Naglo so se odločila in hitela domov, da se še danes poglobe v zgodbo in ponoči zaslanjajo o življenju v neznani svetu. Dekleta poznajo skoraj vse naše pesnike, po imenu poznajo naše najboljšie pisatelje, kakor da so hodila v slovensko gimnazijo.

Prišlo so matere z učenci prvega razreda, ki so si nabrali v hročeje slikarice, ne meneč se za ceno. Matere so jih morale učiti skromnosti. Matere imajo rade svoje otroke in se vselej njihovih žarečih pogledov, zato ne razmišljajo preveč. „Prodaj dve jačici in liter mleka v Trstu, pa bo imela naša Marička zaklad za dolge zimske dneve. Zamotila se bo in ne bo silila v burjo, drugo leto pa bo pridna učenka in se bo z navdušenjem učila.“

Čudno! Fantov ni od nikoder. A ne samo v tej vasi, tudi drugod so prihajali odrasli ljudje, očanci in žene, delavci in meštarice, dekleta in otroci, fantovi pa ni bilo. Moški so se spominjali fašističnih časov in s ponosom ka-

zali, katere knjige so skrivali pred sovražniki naše kulture, kako so jih zagrpavali v seno ali v bunker, kako so jih na skrivaj posojali zanesljivim vaščanom. V eni vasi pa so le prišli fantje. Mislili sem, da je ta vas izjema. Nekaj časa so si ogledovali knjige, a kmalu so se naveličali in začeli zbadati svoje tovariše z učenjakinjami. Dekleta pa so zaljubljeno strmela v knjige, nekatera so vneto brala začetek in konec romana, obžudovala slike in si v domišljiji pletla zgodbo do kraja. Fantje so se dolgočasili, meneč; da so knjige le za dekleta. Takrat pa odkrijejo brošuro, ki ima na naslovi strani sovjetsko krasotico z bleščečimi zobmi in veselim nasmehom. Ob tem dekletu so se navdušili in vsi so hoteli imeti knjižico. Ali zaradi lepega dekleta ali za šolo? Fantje se še ne zanimajo za knjigo. Samo nekateri mladinci so spoznali moč knjige in ljudske prosvete. Mnogo trdih orehov bodo morala streti naša prosvetna društva in mladinska organizacija. Ali niso tudi to posledice fašistične okupacije?

Današnji šolarji, deklice in dečki, so popolnoma drugačni. Nova šola jih je pridobila, zlasti partizanski učitelji so jim vcepili veselje do knjige in branja. Med narodno-osvobodilno borbo so jih naučili brati in pisati, dali so jim svojo ljubezen do materinega jezika, do slovenske knjige in kulture.

Prišlo je v dvorano drobno, boječe dekletce. Plaho se je oziralo po sobi, nato je začelo prebirati začetek partizanske zgodbe „Tovariši“. Z ljubeznijo je božalo knjigo in si je začelo. Odgovorila mi je, da jo knjiga spominja njenega „partizanstva“. Njene oči so nato obstale na partizanski pesmarici. Tih, kakor je prišlo, je dekletce odšlo. V roki je stisnilo svoje prihranke, a bilo je očitno pre malo. Čez pol ure se je vrnila, stekla h knjigama, ki si jih je izbrala, in pohitela z njima domov. Na očen se ji je videlo, da si je izposodila precejšnjo vsoto.

Drugod je prva prišla na razstavo hišna pomočnica z otrokom. Prva v vasi je kupila slikarico za svojo hčerko. Otrok je ves dan vztrajal pri meni, nosil slikarico v naročju in jo vsako uro prelistal od začetka do kraja. Ta mati je zgodaj zbudila v svojem otroku ljubezen do knjige. Deklica je za kosilo izostala. Tudi južnati je prišla h knjigam; v levi roki je stiskala slikarico, v desni pa kos stihga lina.

Omeniti moram še vraga obrtnika, ki so ga mladinci nagovarjali, naj kupi za mladinsko knjižnico kako knjigo. Mok se je hitro odločil in poklonil mladini dve knjigi: Dva kapitana in Kako se je kalilo jeklo.

Tudi na Krašu bo slovenska knjiga pomagala kaliti jeklo.

MEDNARODNA TEKMA ZA KUBELIKOVO NAGRADO

Češka filharmonija v Pragi razpisuje letos mednarodno tekmovalno v goslanju za nagrado znanega goslaškega virtuosa Jana Kubelika. Tekmovanje bo od 8. do 23. maja 1947 v Pragi in se ga lahko udeležijo goslači vseh narodnosti v starosti od 15 do 30 let. Pokroviteljstvo nad prireditvijo ima zunanji minister Češkoslovaške republike Jan Masaryk. Prva nagrada znaša 45.000 Kč, druga 25.000, tretja 15.000, četrta 10.000, peta 5000 Kč. Izid tekme bo odločila posebna žirija, v kateri bosta tudi David Ojstrach in Maurice Hewit. Nagradence s prvo nagrado bo nastopil ob spremljevanju Češke filharmonije spomladan 1947 in bo igral na Stradivarijeve gosli iz Kubelikove zapuščine.

JUBILEJ SOVJETSKEGA UMETNIKA

Jurij Jurijev, ki je bil za svoje umetniško podajanje odlikovan s Stalinovo nagrado ter nosil pridevek ljudskega umetnika Sovjetske zveze, je doživel 75. leto svojega življenja. Že nad 50 let deluje kot igralec pri Akademskem gledališču v Moskvi, kjer igra prvenstvene vloge v klasičnem repertoarju. Napisal je tudi dve knjigi gledaliških spominov.

JANAČKOVA OPERA „KATJA KABANOVA“

Leoš Janaček je pri nas znan kot skladatelj priljubljene opere „Njena pastorka Jenufa“, ki so jo izvajali jugoslovanski operni odri že v dobi stare Jugoslavije. Toda Janaček je napisal poleg „Jenufe“ še niz drugih opernih del, med njimi „Katja Kabanova“. To delo po besedilu ruskega dramatika A. N. Ostrovskega, ima tri dejanja in je prišlo zdaj na repertoar ter ga uprizorjajo z velikim uspehom v Pragi v režiji V. Kašika in pod vodstvom dirigenta J. Svobode.

„BABICA“ V HRVAŠČINI

Klasična knjiga češke mladinske književnosti „Babica“, pisateljice Božene Němcové, ki je bila že dvakrat prevedena v slovensko (fr. Ceganar, dr. Joža Ciganar), je zdaj izšla v hrvaškem prevodu. Izdajatelj: Izdatelj Hrvatski nakladni zavod v Zagrebu, prevajalec je Ljudevit Jonke.

CESARCEVA DRAMA V VARAŽDINU

Varaždinsko gledališče „Avgust Cesarec“ je izvedlo pred kratkim dramo svojega imenjaka „Kremo široko grlo“, ekspresionistično igro, polno simbolike in alegorije. Cesarec je napisal to delo v svoji mladosti in ga je označil kot „dramski misterij“. Kljub temu kaže delo Cesareca kot socialnega revolucionarja in borca za boljši družbeni red in napredek. Drama, ki je v izvrstnem rokopisu zamisljena kot nepretrgana igra s kratkimi odmori, ni niti razdeljena na prizore. Režiserji so imeli precej dela, preden so jo usposobili za uprizoritev. Na oder je prišla v sproščeni stilizirani obliki in je zadovoljivo uspešna. Varaždinsko gledališče je letos uprizorilo še Krščovo dramo „V agoniji“, Gogoljevo „Ženitev“ ter nekaj manjših stvari iz jugoslovanskega dramskega repertoarja.

GLEDALIŠČE V DUBROVNIKU

Gledališče v Dubrovniku je odprlo letošnjo sezono z dramo Iva Vojnovića „Maškarada na podstrešju“. Poleg tega so doslej igrali: Nušićevega „Pokojnika“, hrvatskega pisatelja Feldmana „Iz mraka“, Huxleya „Veliko čiščenje“, Senoa-Ivanova „Zlatarjevo zlato“, Molierovega „Georgesa Dandina“ in Kočićevo dramo „Jazbec pred sodiščem“. Iz lanskega leta bodo ponovili Vojnovićev „Ekvinokelj“, Ogrizovićeva „Hasanaginica“ in Stankovićeva „Rožnata“. Držičev „Dundo Maroje“ je za dubrovniško gledališko občinstvo slej ko prej močno privlačen.

ANGLEŠKI SKLADATELJ V JUGOSLAVIJI

Beograd je obiskal angleški skladatelj in dirigent Allan Bush, predsednik Delavskega glasbenega združenja komunistov londonskega vseučilišča, ki je prišel v Jugoslavijo kot gost Komiteta za kulturo in umetnost pri vladi FLRJ. Bush je bil prej dvakrat v Sovjetski zvezi. Obisk v Jugoslaviji ga je po njegovi lastni izjavi silno presenetil. V Beogradu se je prepiral, da deluje v prestolnici Jugoslavije 78 kulturnih organizacij, medtem ko jih je bilo pred vojno samo 18. Sama sindikalna organizacija prispeva danes za kulturno delo podporo v znesku 300 milijonov din. Na Kriarčev univerzi je Bush dirigiral koncert, sestavljen iz angleških skladb in se je čudil velikemu zanimanju, ki so ga pokazali Beograščani za prireditve. Bush omenja s pohvalo opero Ingliš Gundrič z naslovom „Partizani“, ki je bila uspešno izvajana v Londonu. V tej operi je več jugoslovanskih motivov. Igrali jo bodo zdaj v Pragi.

Nagrade za kulturo in umetnost v Sloveniji in Jugoslaviji

Komite za kulturo in umetnost pri vladi FLRJ je lani v avgustu razpisal niz nagrad za najboljše kulturne in umetniške stvaritve v lepi književnosti, upodabljanju in glasbeni ter reproduktivni umetnosti. Nagrade podobne vrste se bodo podeljevale vsako leto kulturnim in znanstvenim delavcem jugoslovanskih narodov za književna in javna dela, ki so bila objavljena, uprizorjena ali reproducirana. Za književnost so bile v februarju 1947 prve podeljene naslednje nagrade:

Pisatelju Ivo Andriču, predsedniku Zveze jugoslovanskih pisateljev prva nagrada v znesku 100.000 din za roman „Na Drini čuprija“ (Na Drini most). Drugo nagrado v znesku 50.000 din je prejel Slovenec Prežihov Voranc za izvirni roman „Jannica“, nagrado v znesku 50.000 din pa za istrski pisatelj Viktor Car - Emina za roman „D'Annunzijada“. Radovan Zogović je prejel za „Elografijo o tov. Titu“ nagrado 30.000 din, prav toliko je prejel slovenski pesnik prvak Oton Zupančič za zbirko „Zirzeleci pod snegom“, nadalje Matij Bor-Pavšič za svoje „Pesmi“, Skender Kulenović je bil nagrajen z enako vsoto za pesnitev „Stojanka, majka Knežopolkova“, Desanka Maksimović pa za knjigo „Pesnik in zavičaj“ (Pesnik in domovina). Za zbirko novel je prva nagrada izostala, drugo nagrado je prejel Jovan Popović za novele z naslovom „Za zmagom“, dočim je bila tretja nagrada priznana pisatelju Joži Horvatu, ki je prejel 20.000 din. Vladimir Nazor je prejel za dnevnik „S partizani“ 50.000 din, enaka vsota je bila priznana publicistu Vladimiru Dediću za njegov „Dnevnik 1911“ 30.000 din. Mladinska književnost je bila odlikovana s osebno pisca Branka Čopića, ki je prejel nagrado v znesku 30.000 din. Za dramo, kritiko in esaje ni bila podeljena nobena nagrada.

V likovni umetnosti so bili nagrajeni s prvo nagrado za najboljšo sliko v znesku 60.000 din Marijen Detoni za „Prehod čez Neretvo“. Za slikarsko delo po osvoboditvi je bila priznana

nagrada Petru Lubardi v znesku 30.000 din. Drugo nagrado je prejel slovenski slikar Maksim Sedej, in sicer 20.000 din, Zlatko Priča takisto 20.000 din. Za kiparstvo je prejel Anton Avguštinčič največjo nagrado 50.000 din, Vanja Radauš 50.000 din, slovenski kipar Boris Kalin 30.000 din. Za grafiko je bil nagrajen Djordje Andrejević-Kun s 30.000 din, Fran Šimunović z 20.000 din ter Izmet Mujezinović z 20.000 din.

Za glasbo sta izostali prva in druga nagrada, za simfonično glasbo je bila priznana nagrada mlademu hrvaškemu skladatelju Stjepanu Šuleku za njegovo „II. simfonijo Eroica“ v znesku 60.000 din. Nadalje je prejel Vojislav Vučković za simf. pesnitev „Burjevestnik“ 40.000 din. V komornu glasbi je bil nagrajena skladba za klavir „Sušnji gredo“ Natka Devčića s 25.000 din. V zborni glasbi je bil nagrajen Oskar Danon za mešani zbor „Kozara“ s 30.000 din. Todor Skalovski pa je prejel za mešani zbor „Makedonski orel“ 20.000 din. Za množično peem „Hej brigade“ je pripadla nagrada v znesku 15.000 din Mateju Boru-Pavšiču, prav toliko je prejel Vlada Malenica za svojo „Makedonsko korčnico“. Marjan Kozina je bil nagrajen za skladbo „Hej tovariši“ s 15.000 din.

Za gledališko umetnost — režijo in podajanje na oder — so prejeli: Vekoslav Afric 25.000 din, Bojan Stupica 25.000 din, Raša Plovič in Hugo Klajn za uprizoritev drame Gorkega „Sovražniki“ po 20.000 din. Za uprizoritev Molierovega „Tartuffa“ je prejel Niko Milčević 20.000 din. Za najboljše vloge so bili nagrajeni: Ljubika Jovanović za vlogo Talanovca v „Sovražnikih“, M. Gorkega 25.000 din; Dubravko Dužan za naslovno vlogo Tartuffa 25.000 din, Ivan Lavar za vlogo matere v Čapkovici drami „Mat“ 25.000 din, Sava Severjeva za vlogo baronice Glumajev v „Glumajevih“ 25.000 din. Za dobro igranje so prejeli: Joža Rutić za vlogo Kokorščina v „Vdoru“ 20.000 din, Franjo Novaković za vlogo Ljavišina v „Sovražnikih“ 20.000 din, Petar Priček za vlogo Kruticega v „Vozi

modrosti — dve neumnosti“ 20.000 din ter Olga Babičeva za vlogo Dorine v „Tartuffu“ 20.000 din.

Prva nagrada za film ni bila podeljena, druga pa je bila podeljena za film „Po sledovih četrtine in pete ofenzive“, in sicer v znesku 50.000 din, dočim je bila priznana za film „Mladina gradi“ nagrada v znesku 25.000 din. Nagrade za film si delijo po posebnem ključu režiserji, operaterji, scenaristi in skladatelji.

Končno je treba omeniti še razdelitev Prešihovih nagrad za l. 1947. Te nagrade je podelilo ministrstvo za prosveto Ljudske republike Slovenije v smislu svojega razpisa od 3. februarja 1946. Prejeli so:

rektor ljubljanske univerze prof. dr. A. Melek za spis „Ljubljansko mostičarsko jezero in dediščina po njem“ din 20.000;

slikar A. Gojmir Kos za olje „Deklica s harmoniko“ din 20.000;

kipar Boris Kalin za kip „Šestnajstletna“ din 10.000;

slikar Božidar Jakac za grafiko „Po sledovih 4. in 5. ofenzive“ din 10.000;

skladatelj Blaž Arnič za simfonijo „Gozdovi pojejo“ din 30.000;

skladatelj L. M. Škerjanc za Koncert za violino in orkester din 20.000;

pesnik primorski rojak Igo Građen za zbirko: V pregrnastvo ter Pesnikovo sice din 20.000;

pisatelj Vitomil Zupan za igro „Rojstvo ob nevihti“ din 10.000;

pisatelj Potrč Ivan za dramo „Kreftova kmetija“ din 10.000;

pisatelj Tone Seliškar za mladinski spis „Tovariši“ din 10.000.

Ministrstvo za prosveto v Ljubljani je hotelo z letošnjimi Prešihovimi nagradami nagraditi pošten napor slovenskega kulturnega delavca, da se v prvega leta naše obnove ustvari nekaj pomembnega na področju umetnosti in znanosti. Nagrade so bile razdeljene na dan Prešihove smrti, 8. februarja 1947.

Bralne vaje za prosvetna društva

FRAN ERJAVEC

Ni vse zlato,
kar se sveti

Šel je najprej v Rastel. Tu je vedel za 3 ali 4 zlatarje. Do prvega je imel največ zaupanja, pri njem je kupil poročna prstana, kaj se je ženil. No, zlatar ni bil sam, imel je dva kupca, a Cerin bi se najraje pogajal brez prič. V drugi prodajalnici je sedela gospa in plela nogavico. Cerin se je nejevoljno obrnil in šel dalje. Tretja je bila zaprta, v četrti je videl zopet gospo z nogavico in poleg nje delavca. Vrnili se je k prvemu in pri vratih od strani pogledoval v prodajalnico.

Cerin ni opazil, da hodi na drugi strani ulice neki človek kakor senca za njim in ne obrne očesa od njega. Bil je preoblečen policaj. Kmet sploh ni imel oči za drugo nego za zlatarske prodajalnice. Policaju je bil vedno bolj sumljiv. Kaj, ko bi mož nameraval kaj nepoštenega? Nič se ne ve. Zadnji čas se je večkrat čulo o državnih napadih, celo ob belnem dnevu. Stopil je čez ulico, položil roko na kmet in polzvedoval, kdo je, od kod je in česa išče tukaj. Cerin se je prestrašil in malo da mu ni strah zaprl besede. To vedenje je policaja še bolj utrdilo v sumnji; skratka, velel je, naj gre z njim. Cerin se ni prav nič ustavil. Šel je tam rajši, ker so se že začeli zbirati radovedni ljudje in se je bal, da bi ga kdo ne spoznal.

Policaj ga je privedel na policijo. Tu ga je začel neki gospod izpraševati. Cerin je povedal resnico in gospod je hitro spoznal, da je mož pošten, zato mu je velel iti. Glede rude je pa mislil, da je morebiti vendar kaj vredna. Domislil se je nekega znanca profesorja, temu je napisal listek, ga dal Cerinu in mu povedal, da ga odvede policaj k nekemu gospodu, ki pozna take reči in mu za stalno pove, ali je zlato ali ne. Z nobeno stvarjo bi ne mogel Cerinu bolj ustreči; zdaj bo vsaj zvedel, pri čem je. Zahvalil se je prijaznemu gospodu za pisemce in šel vesel za vodnikom.

V tem se je naredila noč in Cerin je malo skrbelo, kaj poroče gospod, da ga še ponoči nadleguje. Pa saj ima v rokah pisemce, ki ga opravičuje. Vodnik ga je vodil iz ulice v ulico in naposled stopil v neko hišo. Tu je vprašal dekle, ali je gospod doma; ko je prišla, mu je pokazal neka vrata in odšel. Cerin je potikal in vstopil. Pri mizi je sedel bradat gospod in bral iz neke knjige. Cerin mu je izročil listek, in ko ga je ta prebral, je pogledoval kmetu bolj v oči. Kakor bi ne verjel sam sebi, je privzdignil svetilnico, ki je stala na mizi in mu posvetil v obraz.

„Blaž, ali si ti?“
„Blaž sem. Blaž Cerin izpod Kolka. Ali me poznate?“ je vprašal Cerin ves v čudu.
„Je li mogoče? Poznam te. A ti mene ne?“
„Ne da bi vedel.“
„Nič ne de, to se zneniva pozneje. Zdaj pa po-kaži blago!“

Cerin je posegel v žep in pomolil gospodu zrno. Ta ga še ni prav v roko prijel, ko se je nasmehnil, rekoč: „Misliš sem si, da bo kaj takega. Torej tudi tebe je premotilo?“

Cerin je prebledel.
„Tak ni pravo zlato?“
„Nikakršno zlato. To je železni kršec, železo in žveplo. Zlata ni v njem niti za lek.“
Cerinu so se posibile noge. Gospod mu je ponudil stol.

„A vendar je lepo rumeno in tudi sveti se kakor pravo zlato.“
„Resnica. Zato je pa, tudi že marsikoga premotilo. Nisi ti prvi in tudi zadnji ne boš. Spomni se dobro: ni vse zlato, kar se sveti.“

Zdaj je vzel gospod iz miznice neko kresilo, stopil k luči obrnil proti Cerinu in udaril z jeklim ob rudo. Pod jeklom je zažarela iskrica, še ena, še več.
„Ali vidiš, da daje tvoja ruda iskro? Tako trda je. Zlato lahko z nožem režeš, poskusi pa rezati to, škripalo ti bo, kakor bi hotel kremen rezati.“

Potem je šel v kuhinjo in namignil Cerinu, naj gre za njim. Položil je zrno na železno ploščo in udaril s kladivom no njem. Razpršilo se je in razdrobilo v črni prah. In ko je ta prah posul po žarečem ogliju, se je zakadilo in zasimrlo po gorčnem žveplu. Cerin je odskočil in si zatihnil nos. Zdaj je bil prepričan, da govori profesor resnico. Mislil je oditi in si poiskati gostilno kjer je že včasih prenočeval. A gospod ga ni pustil. Velel je prinesiti vina in kruha in rekel kuharici, naj povzga večerjo.

„No, zdaj mi pa vendar povejte, kdo ste in od kod, ki tako lepo po naše govorite“, je prosil Cerin, ko sta sedela pri vinu.

„Torej me še nisi spoznal? Kajpa, leta človeka spremene. A jaz sem se tebe vendar hitro polastil. Vidiš, pred pet in dvajsetimi leti sva na isti klopi hlače trgala.“

„Kaj, mi dva da sva bila sošolca?“
„Kakopal! Ti si morebiti kaklo leto starejši od mene, a zato sva bila vendarle prava sošolca. Nekdaj so se celo šteli, da sva si nekaj v rodu.“

Zbrali smo nekaj čudnih oporok, ki so jih sestavili po večini čudaki, ljudje, ki so se vse svoje življenje pehali te za zaslužkom, ki so se trudili, da je kupček naraščal in si niso nikdar privoščili ne oddiha ne zabave ne zakonskega udobja. Ko so se zavedli svojega bogastva, je bilo že prepozno, da bi izprijeli. Zaslužek jim je bil že prešel v kri. Končno so se pa le zavedli, da se bo treba posloviti od vsega pozemeljakega blaga. Komu naj zapuste svoje bogastvo, ko si pa niso znali pridobiti v službi nesrečnega mamona nobenega prijatelja? In tako so nastale te čudaste oporoke, vso so izza debele tik pred svetovno vojno.

Thaunay v Parizu je imel lepo

ČUDNE OPOROKE

knjižnico. Po njegovi smrti niso mogli nikjer dobiti njegove oporoke. Njegov nečak Pavel se ni mnogo zmenil za dvajset tisoč knjig v stridni knjižnici. Kmalu nato je pa prišel popravit električno napeljava elektrotehnik Bougel, ki je takoj začel pregledovati knjižnico. Bil je velik ljubitelj knjige. Dobil je v nekem Vernejevem romanu 300.000 frankov v bankovcih in to vsoto je bil zapustil stari Thaunay v oporoki tistemu, ki jih izsledi v njegovih knjižnah.

George Osborn iz Dunstaba na Angliškem je bil hud nasprotnik

alkohola. Zapustil je po svoji smrti vse svoje premoženje 25 revnim sorojnikom, ki se jim pa mora dokazati, da ne marajo ne za pivo ne za žganje. Poseben odbor bi moral preiskati vse zahteve, toda celo pri preizkušanju je dišalo vseh 25 mož zelo sumljivo po alkoholu. Poročilo ne pove, če so ponovili preizkušnjo.

Neki bostonski odvornik je napisal v svoji oporoki: „Ena mojih gramofonskih plošč izda skrivnostno mojega bogastva“. Njegov sorodnik je preiskoval plošč, noč in dan je sedel in poslušal pesmi, operete, ope-

re in predavanja. Bilo je bilo na tisoče. Sorodnik je zbral dolgo, čež nekaj tednov je zbral sredi nešteti kupi gramofonskih plošč. Upravitelj mu je končno izdal skrivnost: „Premoženje je bilo za podobo Matere božje.“

Ves Neapeljski Anibala Tosca, ki je umrl leta v starosti 84 let. Zapustil je svojo premoženje za naprave, ki jih je izdelal. Njegov sin je bil tudi umetnik. Nekaj let mu je bil todel mmo neki rokodelski mestu, kamor je bil na navedeni uri senca ob 11.

Po čem je nevesta?

V starem veku so se sklepali zakoni pri židih, Grkih in Rimljanih navadno na dva načina: ženin je nevesto ali odkupil od svojega bodočega tasta ali pa jo je kratko malo ugrabil (ugrabitev Helena je dala povod za desetletno trojansko vojno, ugrabitev Sabineke). Odkup je temeljil v dejstvu, da je s poroko odpadla staršem in njihovu sorodstvu delovna moč, ki jo je bilo treba kakor koli nadomestiti. Ženin si je moral nevesto prislužiti z ročnim delom v družini tasta, ali pa si jo odkupiti od njega, naj je že plačal zanj zahtevano ceno ali pa dal dogovorjene darove.

Odkup neveste je še dandanes v navadi po svetu. Nas zanima, po čem je v posameznih deželah nevesta.

V Evropi je odkup neveste v navadi le še med albanskimi in jugoslovanskimi mohamedanci. Do leta 1932 je znašala povprečna cena zanj 16.000 dinarjev, ki pa je bila previsoka; zato je kongres mohamedanske duhovščine dočel v avgustu leta 1932. enotno ceno 2300 dinarjev.

V Aziji opažamo navado odkupa v mnogih državah. V Indiji znaša navadna cena 200 rupij. V nekaterih pokrajinah se je poenostavila cena na deset in pol rupij za bogatino in reveže. So pa kraji, kjer treba odšteti za neveste 20 volov in enega prašiča. Na Kitajskem določijo štiri žena in neveste sporazumno ceno, ki se plača ali v denarju ali pa s svilo, rižem in sadjem. Dokler ni

plačana kupnina, se nevesta ne izroči ženinu. Porok „na upanje“ Kitajci ne poznajo. V Jataki, mongolsko plemo v severovzhodni Sibiriji, prodajo hčer ženinu za vedno vodo. Nekateri tistoj cenijo svojo hčer celo na tri vedra.

Na otoku Baliu si mora prišteti ženin nevesto s trdim delom. V hiši bodočega tasta, čim više cenit svoj hčer, tem dlje časa mu mora ženin služiti. Cena znaša večkrat tudi nekaj mesecev napornega dela. Pri Samoancih ne poznajo za nevesto enotne cene. Plačati treba zanj prašiče, čolne, sulice, puške, smodnik. V Novi Gvineji stane nevesta toliko in toliko tobaka. V Ugandi je določena cena: 16 krav in 100 koz. Skromnejši so zamorci v Bagadi, kjer stane nevesta tri vola, šest si-
vank in majhno škaflo vžgalice.

Različni kraji, različne šege in različne cene.

DOPIS
S KRASAKraške samice
vlečejo ploh...

„Olgica, le pripravi se, kmalu bo tu pepelnična sredi! Nisi se hotela močiti, saj veš kaj te čaka! No, letos, ko se je Angelka zneverila »ledih« stano, boš pa ti stopila na njeno častno mesto. Prva boš pri »plohu« in največjo »rinko« dobiš. Saj imaš že kar dovolj križev na hrbtu, zaslužiš toliko časti!“

Tako in počobno so se norčevali fantje iz domačih starejših deklet, ko so na pustno nedeljo pripravljali načrt za sredo.

Navada o »plohu«, ki ga mora voziti dekle na pepelnično sredo ob zgodnjih jutranjih urah v sramoto, ker si še ni zbrala moža, je, mislim, pristno kraška. V letih vojne se je bil ta stari običaj sicer opustil, a obnovil se je takoj že v prvem letu miru.

V noči med pustnim forkom in pepelnično sredo je po kraških vaseh zelo živahno: fantje »rogovijo« po hišah, lovijo dekleta ter pripravljajo hrastove deske, »plohe«, pred katere naj bi bile »vprežene« žrvice. Po dvajsetem letu že zapade dekle tej strašni »sodbi« in če se ne odloči za možitev, jo ta nadloga spremlja vsako leto, tja v pozno dobo, dokler je končno fantje ne zprišejo iz svojih seznamov ter jo vključijo v staro šaro med zarjavele deince.

Ta proces s »plohom« prične že zgodaj zjutraj, seveda po neprespani noči. Kdo bi pa tudi spal: fantje pripravljajo »plohe«, dekleta begajo in se skrivajo.

»Ni milosti za nobeno! Niti ena nam ne zbeži!« se čuje glas iz fantovske grupe. In povem vam, da ni tako lahko skriti se pred fantovskim očesom, ki tako budno pazi na vsak gib.

Priprave so gotove, že se dani, torej na delo! Prične se z vprego.

»Kaj pa je treba toliko krika in vika, mora prav vsa vas vedeti za nas, kaj?« se jezi Slavica, ki ji je gotovo neprijetno biti med obsojenkami.

»Še letos, naj bo, a to zadnjič. Pa če je ne vem kaj, v tem letu si moram najti moža, da ne bom več predmet posmehovanja tem fantinom. Dala jim bom pod nos in se omožila. Tako bo!«

Tak je bil na tistem storjeni sklep Zdenke in prepričana sem, da ga bo tudi izvršila, saj je čedno dekletce in marsikatero fantovsko oko se ustavi na njem. Le malce prevzetna je, zato jo bodo tudi danes fantje z največjim zadoščenjem »vpregli«.

»Zdravko, pazi dobro, da ti Bruna ne zbeži! In ti, Ninče, drži trdno ono mlado »zrebe!«

Tako in podobno kričanje se razlega po vasi. »Vse v redu? Torej, hajdmo!« zapove vodja fantov.

Med smehom in kričanjem se z največjim ropotom vali »ploh« po klancu navzdol, fantje pa z biči in s smehom priganjajo »konjičke«, da bi ja hitreje tekli.

»Oj kako me je ošvrknil, tega mu ne prizanesem«, zarobanti Marička prav jezno, ker se še vedno ni vživela v to šalo.

Galop je končno le pri kraju. Zasoplo debelusto dekletce si briše pot s čela in zavzdihne.

»Kaj še to«, jo zavrne poleg nje sopihajoča Milka, »si predstavljaš, kaj vse bodo ljudje govorili po vasi!«

No, to bo, zares veliko smeja te dni za ognjišči, vse na račun Milke, Maričke, Brune, Slavice... in na račun vseh onih, ki se v tem pustu še niso omožile.

Dekleta, sedaj torej veste, kaj vse vas lahko doleti. Svetujem vam, in to prav iz srca, ne čakajte prihodnjega »ploha«, prihranite si to sramoto, zberite si raje fanta, pridnega in poštenega moža. To vam že sedaj iskreno želi in toplo priporoča

Krajevka.

V. B.

Indijanca iz Bolivije. Nosita značilni »poncho«, plašč, ki si ga nataknesh čez glavo

INDIJANCI

Indijanci Južne Amerike se močno razlikujejo od svojih severnoameriških sorodnikov

rekli. Lasje Indijancev so po navadi gladki in grebi; svetlikajoče se rjavocrne barve. Vendar pa imajo nekatera plemena tudi mehke, lepo kodrane lase, kar kaže dovolj jasno na različni izvor teh ljudi.

Stezniki, barve in okraski, ki nadomeščajo obleko

Obleka Indijancev ustreza pač stopnji kulture, ki jo dotično plemo je doseglo; pri nekaterih plemenih je sploh ne poznajo, druga se zadovoljuje s tem, da se odeva jo silo. Nekateri raziskovalci so menja, da si je Indijanci omislili obleko prvotno ne morda iz strahovitosti, morda zato, da se ubrani različnim žuželkam, ki so jih prazgodovni ljudi, n. pr. neke vrste klopot, raznih mušic itd. Oblečila pa jih izdelujejo iz lubja, ličila ali tudi iz nanižanih biserov, ovijajo jih tesno okrog trupa, tako da štrli mесо na kratke tega oklepa čez rob. So to torej neke vrste stezniki. Indijanci jih odlagajo le redko kdaj in po navadi šele, ko so mogoč oguljeni ali raztrgani in je treba dobiti novega. Ko so v ropski potovalci vpraševali Indijance, kakšno korist jim od teh pasov, nekateri niso vedeli odgovora, kar je očito znak, da jim služi lepo izdelan steznik le v okras. Drugi pa so izjavili, da z njim mnogo hitreje tečejo kakor brez njega in da se čutijo v njem bolj močno.

Indijanci, ki bivajo v višje ležečih ali v hladnih južnih krajih, se zavijajo v kožuhe.

Kakor v Srednji Ameriki, si tudi Indijanci Južne Amerike kaj radi prevrtajo usesa, nos in spodnje ustne. V taki nastale odprline vtikajo razne okraski, n. pr. v usesa je ličke, palčice, zvito listje ali pisano perje, in to čestokrat v taki velikosti ali teži, da visi usesna mečica dol do ramena, kakor n. pr. pri Botokudih; v hripelji v ustni kot in v splošno ustnico pritrjujejo podobne drobiž, včasih celo školjke, tanke trske in podobno. Zelo radi si tudi barvajo telo in v tolikšnem obsegu, da imaš na prvi pogled vtis, da nosijo pisano pleteno obleko. Barvajo se pa le ob posebnih priložnostih, za kako slavnost ali pisno prireditev, za svetjen dragih gostov itd. Mladi ljudje porabijo zelo veliko časa, da si izmislijo nove vzorce in nove kombinacije barv, to so potemtakem pionirji južnoameriške mode.

Lase si radi kitijo s ptičjim perjem. Prav to okraševanje s perjem je za Južno Ameriko zelo značilno. Ne samo lasi, prihajajo za to v poštev; iz perja izdelujejo tudi lepe pletenke in celo obleke. To delo terja seveda mnogo truda; pa so tako oblačila zelo dragocena in jih nosijo le ob posebnih svečanih priložnostih. Snov za to izdelke nudijo krasne trske ptice, n. pr. capige, ararasi, čaple in druge. Tudi perjem.

Indijanka koja pod ročajno v Guajani

Mar se naša doba imenuje zaradi tega železna doba, ker se večina izmed nas pojavlja na svet z verigami na nogah? Jaz sam sem pripadal tistim po krivem zavreženim, ki so — brž ko skobacajo — že ukočani v vrsto dosmrtnih sužnjev, katerih prokelstvo obstoji v tem, da spreminjajo zemeljsko oblo v prijetno bivaljšče za redke izbranice. Od časa do časa odključijo koga iz verige in izroče večnosti — brez posebnih stroškov in ceremonij; in veriga se avtomatično zopet sklene. Mi pa težimo dalje sklonjeni k tiam, medtem ko nas izstradane duše napolnjujejo zrak s kriki. Kakor jate spašenih ptic letajo naokrog in nemirno iščejo mirnega kotička; toliko jih je, da zatemnjujejo nebo in zasenčujejo nasvetlele prelepe zemlje.

Nekoga lepega dne so tudi mene odvrgli iz verige kot bolnika in nesposobnega za delo — pa me pustili, da umrem na gorli zemlji. Zdravnikov ni bilo, k meni, čeprav bi bil zelo rad še malo živel, zato pa se je v sumljivi bližini sukal duhovnik. Čakal je, da bom začel stegovati noge, in tedaj bi prišel k meni, da izlije name svoj blagoslov. V opravičilo mi je treba povedati, da ga je za ta posel postavila država.

Vendar pa se mu je plen izmuznil: neka usmiljena ženska me je pobrala in odpeljala k zdravniku. »Tuberkuloza« je izjavila, »povrhu pa še tako izrabljen, izčrpan, od rane mladosti izstradan organizem. Ste dolgo delali?«

»Dvajset let.«
»In vaša starost?«
»Stiri in dvajset.«
»Potemtakem ste pošteno odslužili svojo roko.«
»Kaj se ne da nič pomagati?« je vprašala usmiljena ženska.

»Zima, ki bi jo prebil kle na jugu, bi ga morda še kako rešila. Sicer se bo stegnile.«

Ob besedah »se bo stegnile« sem se malce zdrznil, a prav za prav brez potrebe. Je li vredno spotikati se ob besedo, ko je smisel eden in isti! Pa čemu naj bi tudi bil užaljen. Saj naša družba ne pozna ozkana, ki bi se mogel nanj obrniti po nedolžnem na smrt obsojeni s krikom po milosti. Za konje, če so izrabljeni in z njimi grdo ravna, se pobriga policija — predčasno izrabljenemu in do kraja razrajenemu delavcu ostane samo še nebo. Jaz nisem nič breal in sem se pripravil, da napolnim svoja od boleznih razjedena pljuča z večno blaženostjo.

Toda nekega lepega dne sem se vendarle odpravil na pot v Italijo z ogromno vsoto denarja v žepu — z nekaj sto kronami; nedosežno usmiljena ženska jih je nahranila zame. Na morem niti opisati, kako mi je bilo pri sreči. Rešil sem se smrti in nečesa, kar je še hujše od smrti — suženjstva. Kakor vrabec, ki se je ču-

POTNIKI NEZASEDENIH MEST

Martin Andersen Nexø

dežno izrgal mački iz krempljev, sem poskakoval pol mrtiv, a vesel, prežet s toplino do dna srca.

Nekaj dni se mi je bilo zadržati v Kopenhagenu, da sem uredil razne stvari, in nastanil sem se v borni sobici v Nerrebroju. Poleg mene je stanova majhna, usahljena stanka, ki se je hranila bog ve s čim. Prijatelj in sorojček ni imela, za delo pa je bila prestara in preveč izčrpana. Govorila ni z nikomer in imela so jo za slaboumno. Toda jaz sem moral hoditi ven na zrak; in bodisi da se je nalezla mojega burnega veselja ali pa je moje bližnje potovanje v skrivnostno tujino nekaj prebudilo v njej — stanka se je odzvala in mi jela pripovedovati o svoji usodi, o svojem samotnem življenju.

Kot mlado dekle je prišla v dansko prestolnico od nekega iz Jutlandije, revna, v sivi obleki, toda polna življenja in z ožilno mero poguma — ena izmed tistih neštevitih žensk, ki hočejo od življenja vsaj malo več od golega, sivga životarjenja. Zbližala se je s sebi podobnim človekom, delavcem in tudi njemu se je hotelo nečesa nenavadnega. Vzela sta se, dobila otroka; ko je eden izpustil materine prsi, jih je že poprijemal drugi. Tako je mineval čas: podnevi je bilo treba skrbeti za njihovo prehrano, ponoči pa, ko so ležali v postelji, jim delati obleke, da so imeli zjutraj v čem iti ven. Za kaj drugega ni bilo nikdar časa. Pa glej, začeli so umirati: en v zgodnji mladosti, drugi, ko so dorasli in je že bilo mogoče pričakovati od njih pomoči. Moža je pohabilo pri delu in je že dolga leta hodil pohabljen okrog; ko pa sta skupno prehodila že toliko življenjske poti, da sta jela jemati v misel srebrno poroko, je mož umrl. Končno je nastopila doba, da bi položila roko na kolena in pomislila nase; tedaj pa je mlada, mlada Jensen odkrila, da je postala osamljena stanka, in obšlo jo je domotožje po kraju, kjer je preživela svoja otroška leta. Začela se h aniti groše za vožnjo, a nikakor se ji ni posrečilo, da bi zbrala potrebno vsoto. Vselej, ko se je že zdelo, da se je kupček nabral, je stopila na plan staurina ali kaj drugega in snedla njene prihranke. Dvakrat jo je prevzelo tako silno domotožje, da jo je z neznano silo

neslo na kolodvor; enkrat jo je zadržala kontrola pred odhodom vlaka, drugi pa ji je uspelo pripeljati se do Korsena in so jo šele tam zasačili ter poslali nazaj. »To pot je kaza o, da me bodo kar sodili, čeprav nisem nikomur zasedla mesta,« je pravila stanka in še vedno se je tresla ob samem spominu na to.

Opustila je misel na potovanje. »Zdaj mi je ostala samo še ta želja, da bi čimprej položila trudno glavo tja, kjer ni nobenih vagonov. In vendar bi rada, da bi vsaj moje truplo odpeljali čez morje in pokopali na domačem vaškem pokopanišču! Kako misliš ti, kaj mora biti to tako strašno drago?« Pogleda je po svojem bornem bivaljšču: kakor da bi mogla pokriti te stroške s svojo stro kramo, tam, kjer je domače pokopališče, je visok hrib s posledom na močvirju. Tam je teka o krog kot deklica, hčerka vaškega čuvaja, in tam bi hotela leči.

Srečanje s to stanko mi je odpro oči za nekaj takega, v čemer sem stalno živel, a kakor da bi se tega ne zavedal — za krvavo krivico življenja. To je pač dal na pozitivno stran stvari in nisem znal izvažati primerjav. To bi moglo biti drugače, za to stanko vse kako! — Gaj sem vide pred seboj nezasedena mesta!

Še kasneje sem videl ta mesta na svojji poti v Italijo. V nekem neznanim kraju v gorah se je naš ekspres ustavil in dovolil so nam stopiti iz vagonov in razgibati noge. Na tem mestu naš vlak po vznojemu ni imel posranka; zbrali smo se na nasipu in preudarjali, kaj bi utegnili biti vzrok temu. Nenadoma pa — stali smo bili morda pol ure — je mimo nas besno zdrvel hrzec; kot v meglenem pasu so šli mimo trije salonski vozovi, priključeni k tako imenovani dirkali lokomotivi. Zavesa na oknih so bile spuščene. Žive duše ni bilo videti v tem trepe-

tajočem prividu, ki je s peklenskim trščel plenil v črtno predora pod goro in izginil izpred oči. To je bil berlinski milijonar, ki je bil na poti v Egipt in si je naročil vsa linija do Brindisija, morda njega samega so bili na vlaku samo njegovi služabniki in kuhar.

Zdaj po tem malem premoru smo tudi mi lahko potovali dalje, a nas je bilo na stotine. Tir je bil prost. Dobili smo dovolj gradiva za razgovore: usoda nam je posijala minuto napetega doživljanja — to je bil neke vrste sodobni nadomestek za razbojniške napade starih časov. Tu pa tam se je kdo jezil, da ima en sam človek o blast, ustavlja promet na eni glavnih linij Evrope — samo zato, da se sam prvi pelje mimo. Toda ogorčenja ni bilo čuti. Denar se je pokazal v vsej svoji vse-mogočnosti in razpoloženje potnikov je bilo rajši spoštljivo.

Zame pa je ta vlak, besno drveč po Evropi s prenasitimi milijonarjem, ki niti ni dvignil zaves, da bi užival prelepe razglede, in je verjetno ta vlak poseben pomen. Mislim na to, s kakšno težavo sem se izmuznil pogrebnemu vozu, potem pa tudi na vse tiste, ki so vsega bropanj ežali in gnili tam doma v zemlji. Koliko poznam že samo jaz takih primerov, koliko ljudi je pred mojnimi očmi po ne-potrebnem pogotnili črna zemlja, in kolik-ko je vsih takih na svetu. In tako povsod po vsej zemlji!

Že tudi prej sem odkrival nezasedena mesta: zdaj so postala zame res živa. Videl sem tiste, ki na njih niso sedeli: pot-tnike nezasedenih mest.

Odlej so me neprestan spremljali s ti-sto vdanostjo, ki so jo zmožni edinole najbednejši. Obdajali so me podnevi, oživ-ljati, krasili so moje nočne fantazije.

Pravilo, da so med ljudmi jasnovideci; po moji misli živi sleherni človeško bitje sredi nevidnih stvari. Treba je uneti dar, da jih vidiš. To je resnično dar, ki pa ne učinkuje vedno enako. Celo o Orfeju pripovedujejo, da je igral in pel svoje pesmi senecam podzemlja — in tam pu-stil svojo srce.

Gore pa si ga ustemu, ki so se mu od-pile oči za nezasedena mesta — njegovo srce posej ne bo več poznalo miru. Bre-la ga bodo do brezumnosti, zakaj povod se mu bodo kazala. Zemlja sama bo zanj kakor vlak, ki drvi brez potnikov: s pe-klenskim rezanjem drv tja, kamor tako željno bečijo ljudje — a z n zasadeni mi-mesi. In satan z nedesežno vneto izklicu-je imena posraj, obrnjen proti sežezem ki zevoja prazni — p oti mestom tistih, ki jih je usoda kruto prikrajšala.

JACK LONDON: KRISTOF DIMAC

PIREDIL IN NARISAL: MILKO BAMBIČ

67. Sodnik se je obrnil k Brecku: »To je vse vaše maslo, vi prihajate. Povejte, zakaj ste šli prej ven?«
»Samo nekaj moke sem hotel dobiti za zlati prah,« je ta odgovoril. »Kje si ga dobite, je silil vanj sodnik. Toda Breck je molčal.

»Pazil se je po roki Steward se je tedaj nekdo vtaknil vmes. »Nasel sem zadnjič njegovo taborišče. Od tam je prah.« »Ne, ni od tam,« je zanikal Breck. »Bomo videli. Izpraznite vašo torbo,« je grozeče ukazal sodnik. Breck je s tresočimi se rokami izvlekel na dan kosirno skatlo, v kateri je rožljajo nekaj trdoga.

68. »Stresite ven!« je zagrmel sodnik. In prikazala se je tista debela zlata kopa, ki jo je Dimač našel ob jezeru Surprise. Tako rumeno bleščečega zlata navzoči niso videli svoj živ dan. Sodnik je zazijal od začudenja. Sestero mož pa je že ob prvem pogledu na kopo planilo proti vratom. Zaleteki so se vanje vsi hkratu in se drug drugega prekinjajo izrinili na plano. Sodnik je popolnoma izpraznil skatlo. Ob pogledu na zlato, ki se je usulo iz nje, so še ostali zadržani iz sebe; z njimi se je izmuznil tudi Breck.

69. »Kam pa?« je vprašal oni črnobradec, ki je privedel Dimača, ko se je tudi sam sodnik z velikimi koraki usmeril proti vratom.

»Pse grem naprežati!«

»Kaj ga ne boste obesili?«

»Preveč zamudno je. Saj bo itak počakal! Obrav- nava je odgodena. Ne utegnemo.«

Črnobradec se je obotavljal. Ozri se je divje proti Dimaču, posledal še enkrat na zlato kopo sredi mize in se odločil iti.

»Ne poskušajte ubežati, bo zastoj,« je še Dimaču zabrusil preko rame. »Vi, Lucija, popazite nanj, dok-ker se vrne.«

Vrijemni oblik

Sprejet ga je isti postarni Nemec in mu povedal, da je načelnik prošil, naj bo Speier zvečer tu, ker ga bo sprejel.

Amosov je čakal na sprejem. Pregledal je vse ilustrirane revije, naposled so ga poklicali k načelniku.

Amosov je odprl masivna vrata in vstopil v veliko svetlo sobo s temnim pohištvom iz parjenega hrasta. Sredi sobe je stala ogromna pisalna miza, naložena s spisi. Za mizo ni bilo nikogar. Amosov si je z zanimanjem ogledoval mizo in zemljevide Ukrajine in Belorusije, ki so viseli na stenah.

— Vesel sem, da vas morem pozdraviti, dragi tovariš, — je izpregovoril neki glas za hrbtom Amosova. Amosov se je obrnil in stal iz oči v oči s človekom srednjih let, ki se je smehljaj in ga pazljivo ogledoval.

To je bil načelnik ruskega oddelka, gospod Burget.

15. Dejanja in nehanja

Komandanta Volpeja

Medtem ko se je Amosov seznanjal z Berlinom in z delom svoje stroke v gestapu, so zarečenski partizani povzročali nemalo skrbi nemškemu obilstvom. Skoraj osem mesecev je minulo od dneva okupacije Zarečenske, a partizanskemu odredu niso mogli do živga. Dvakrat so ga Nemci poskušali uničiti in poslali v Grémjačenske hosié kazenske ekspedicije, toda partizani so odbili in ulovili nekaj vojakov in dva oficirja. Razen tega so Nemci imeli mnogo mrtvih in ranjenih mož. Partizani so imeli to prednost, da so poznali vse steze in soteske, se izvrstno prikrivali in bili zelo gibčni. Pustili so Nemce naprej in jih nato napadli od tiste strani, od koder niso Nemci sploh pričakovali napada.

Vasjka Kuzmenko, ki se je na neki način prebil do partizanskega odreda, se je dobro vživel vanj. Vasjka držnost, pogum in iznajdljivost so našle tu pravno oeno. Verjela je bil neizčrpen v domislicah. Najrajši je šel na poizvedovanja. Včasih je šel na poizvedbe celo v mesto in vsakokrat je prinesel dragocene vesti. Dvakrat bi ga bili skoraj dobili, toda obakrat mu je uspelo, zbežati.

Tudi Plotnikov se je privadil partizanskemu življenju. Vedel je, da je pri Šuri v Zarečensku vse v redu. Rad bi bil videl dekle in nekoč mu je ušlo, da je izrazil željo, naj bi ga pustili v Zarečensku. Toda komandir odreda ga je samo plemenljivo pogledal in kračko rekel: «Ne gre». Tudi Šura je prošla, da bi ji dovolili priti v odred na kratak obisk. Prošnjo so ji prav tako odbili.

Stanovanje Egorovih je bilo še vedno velike koristi za partizane. Nemcem se v glavo ni prišlo, da bi stara učiteljica in njena hčerka utegnili biti v zvezi s partizanskim odredom. Novi nemški komandant, oberlajtnant Volpe, je šlutil, da imajo partizani v mestu svoje ljudi. Zaradi tega je nima o Zarečencev. dnevno je izdajal ukaze in razglase, obenem je obljubljal smrtno kazen za prikrivanje partizanov in nagrade za prijavo «zgodinskih elementov», toda vse to ni imelo nikakega uspeha.

Potem ko so v Črni soteski za mestom ustrelili nekaj talcev, ki niso ničesar zakrivili, je Volpe prejel ukaz, «naj dvigne duha» prebivalcev in naj pospešuje «kulturno prosvetno» delo. Zarečenski župan, neki Grečuhin, ki je od nekdaj prišel istočasno z Nemci in ki ga v mestu ni nihče poznal, je bil mož nizke postave z begajčimi mišjimi očmi. Volpe ga je poklical k sebi in mu dal podrobna navodila.

Naslednjega dne je Grečuhin začel izpraševati meščane kdo med njimi zna igrati na balalajko, kitaro in «druga godala na strunah». Razen tega je bil objavljen sledeči preglas na lepakih:

«Pozor! Preberl in priglasl se!

Mesna uprava objavlja: V kulturno prosvetno namene se ustanavlja orkester narodnih glasbil in krožek ljubiteljev odrskih umetnosti. Vsi, ki se zanimajo za katere izmed teh prosvetnih strok so vjudno vabljeni, da se priglasijo. Osebe, ki se bodo priglasile v krožke, bodo oprošene javnih del, itd. itd.»

Zarečenci so prebrali, toda se niso priglasili. Volpe se je razjezil in ukazal Grečuhinu, naj «deluje in pojasnija» meščanom, kaj je njihova dolžnost. Naslednjega dne so poklicali na mestno upravo nekaj deklet, o katerih so vedeli, da se nekoč igrata na kitaro in balalajko. Prisilili so jih, podpisati izjavo da bodo sodelovale v krožku. Med temi dekletih je bila tudi Šura Egorova.

Na prvo vajo orkestra godal na strune je prišel sam gospod Volpe. Pazljivo si je ogledoval prestrašena dekleta in se ljubezljivo smehljaj. Imel je dolg govor v nemškem jeziku ki ga je Grečuhin nato prevedel. Gospod Volpe je v dolgem govoru razlagal, kako je nemški narod vnet za glasbo in zato je treba tudi v tem mestu najprej povzdigniti glasbeno kulturo.

Nemško poveljstvo, — je iz avil, — pozdravlja kulturna prizadevanja mestne uprave. Nemško poveljstvo jamči orkestru svoje pokroviteljstvo in mu dovoljuje sledeče prednosti: sodelavci pri orkestru in dramatičnem krožku imajo pravico krožiti po mestu tudi po osmi uri zvečer. Pričemali bodo vsakokratne dopustnice.

Tri tedne pozneje je bil orkester v polni zasedbi povabljen na stanovanje gospoda Volpeja, kjer je zaigral «Hej, trojka, mehki sneg, mrzla noč okrog...» Grečuhin je spoštljivo stal pri načelniku, v katerem je sedel Volpe, in mežikal od zadovoljstva. Tudi gospod Volpe je bil zelo zadovoljen in je celo prihrkaval s peto v taktu orkestra. Nato je prošil, naj ga nauči priljubljene mu pesmi: «Za majhen košček čokolade te bom poljubila rada», nakar je pesem zapel, besedilo pa je prevedel Grečuhin. Kapelnik orkestra, star harmonist, je obljubil, da bo prošnja gospoda komandanta izpolnjena.

Zdaj je bilo treba organizirati dramatični krožek. Grečuhin je uspelo sestaviti krožek iz «krajevnih ljubiteljev

toljev odrskih umetnosti», toda režiserja in voditelja ni mogel najti.

— Imeli smo takega režiserja — je rekel harmonist, ki je užival posebno pokroviteljstvo Grečuhina, — bil je to Sarapov, Ivan Sergejevič.

— Kje pa je ta? — je vprašal Grečuhin.

— Zaprl so ga, čim se je začela vojna.

Harmonist ni vedel nič drugega o Sarapovu. Na srečo Grečuhinu ni prišlo v glavo, da bi povedal komandantu, kaj se je zgodilo dalje s Sarapovom.

V odredu so medtem zvedeli o ustanovitvi krožkov. Začeli so razmišljati, kako bi utegnili izkoristiti te krožke, ki so uživali osebno naklonjenost Volpeja.

— Pošljite mene v mesto, — je predlagal Vasjka Kuzmenko. — Jaz sem star ljubitelj dramatike, to bodo vsi potrdili. Prevzel bom nase naloge režiserja in bom skušal seznaniti se поблиže z Volpejem. Skratka, tu je prička vprizoriti lepo «igro».

Prolog je bil sprejet in dva dni pozneje se je Vasjka Kuzmenko javil Grečuhinu, kateremu je povedal, da je bil prej član dramatičnega krožka, zadnje čase pa je sedel v ječi, kjer je prebil kazen, ki mu jo je prisodilo ljudsko sodišče. Grečuhin je bil navdušen.

— Ta bo odgovarjal, po vseh paragrafi, — je pomislil glasno.

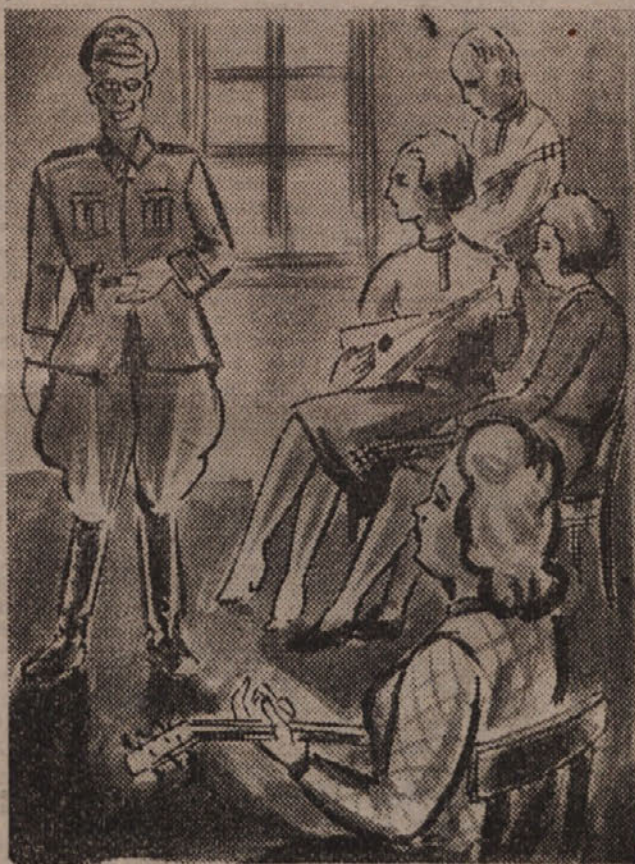
— Odgovarjati sem moral samo zaradi člena štiri in sedemdesetega — je skromno pripomnil Vasjka, ki se je delal, kakor da ni razumel Grečuhina.

Župen je pozvedoval o Kuzmenku, se pripravil, da je bil resnično eden glavnih igralcev, in obsojen zaradi nedostojnega obnašanja. Nato ga je predstavil Volpeju.

Oberlajtnant je ukazal, naj imenujejo Kuzmenka za voditelja krožka.

Vasjka se je dela lotil. Še mu ni bilo jasno, kako bo izkoristil svoj novi položaj, toda ni dvomil, da se bo ponudila prilika, ko ga bo mogel izkoristiti.

Krožek «ljubiteljev odrskih umetnosti» je začel z vajami.

16. V brlogu zveri

Gospod Otto von Burget, načelnik ruskega oddelka gestapa, je prijazno sprejel Amosova, mu ponudil smot, ko in rekel, da je vesel njegovega prihoda.

— Zelo me veseli, da sem se z vami spoznal, gospod Speier, — je rekel in pazljivo ogledoval Amosova. — Malo je tako starih delavcev, ki so ostali zvesti naši stroki. Takih pa, ki bi bili preživeli toliko let v Rusiji, je še manj.

Amosov se je zahvalil načelniku zaradi njegove obzirnosti in ker mu je izposloval dovoljenje, da sme ostati nekaj časa v Berlinu. Na načelnikovo prošnjo je podrobno pripovedoval, kako so ga leta 1911. pridržali v obveščevalno službo in kako je odpotoval na izjemno, da bi zbral podatke o konstrukterju Sikorskem, izumitelju prvega večmotornega letala na svetu, ki mu je dal ime «Ija Murmeco».

— Ali vam je znano da je Sikorski živ in živi sedaj v Ameriki? — je rekel Burget. — On je tudi zgraditelj znamenite «Cajne-Klipper» in nekaterih drugih konstrukcij.

— Kako je prišel v Ameriko? — je vprašal Amosov.

— Bržčas se je tja izselil še pred revolucijo. Stvar je namreč ta, da ga carska oblastva niso podprla. Amerikanci so slišali o njegovi nadarjenosti in so mu ponudili zaščito. Sikorski je odpotoval in dela od tedaj v Ameriki. In — kar je glavno — ves čas se zanimajo za njega. Naša agentura v Ameriki ima nalogo, da zasleduje njegovo delo.

Amosov se je še dolgo razgovarjal z Burgetom. Na koncu razgovorov je Burget predložil Amosovu, naj se odpočije mesec ali dva, naj se v tem času razgleda po Berlinu in, šele nato, naj se loti dela.

Nujno potrebno je, da ste na delu pri nas približno dva meseca, — je rekel. — V tem času se boste seznanili

li z našim sestavom, z novo diverzantsko tehniko, z radijsko aparaturo itd. Vse to vam bo zelo prav prišlo, gospod Speier. In nato se boste vrnili v Rusijo. Zdaj še nisem odločil, kakšno delo vam bo poverjeno. Vsekakor bomo upoštevali vaše izkušnje in vaša osebna nagnjenja.

Medtem pa se odpočijte mesec ali dva.

S tem je bil konec prvega Amosovega razgovora z Burgetom. Amosov je vse dneve hodil po mestu, obiskoval predmestja in opazoval ljudi.

V mestu pa je bilo žalostno.

Z Vzhodne fronte so neprestano prihajali vlaki z ranjenci. Berlinska oblastva, ki niso želela, da bi prebivalci vedeli za te brezkončne eselone, so izdala ukaz, naj vlake spuste skozi mesto samo ponoči. Toda Berlinčani so kljub temu zvedeli o strašnem toku, ki se je zlivl v mesto iz Vzhodne fronte. Iz pripovedovanj oseh a bolnic, zdravnikov, bolničarjev, šoferjev sanitetnih avtomobilov so prodrlé med prebivalstvo vesti o ogromni izgubah na fronti. To so si ljudje pripovedovali šepetaje, na uho, in se pri tem previdno ozirali okrog sebe, toda ta šepet je prevpil bučne nemške marše, ki jih je radio neprestano oddajal, in hripavo kričanje firerja, ki je častil Nemčiji na «zgodovinskih znamenjih».

Amosov je željno sprejemal vse te vtise, ki so bile jasen odsev o razpoloženju v Nemčiji. Dopust, ki ga je od Burgeta dobil, mu zato ni potekal brez koristi. Ob določenem dnevu se je javil v gestapu in se lotil dela. Na Burgetov ukaz so Amosov opočili o sestavu «ruskega oddelka». Amosov je prebira zvezke poročil, proučeval zemljevide, sheme, dogovorjene znake. Vse to je bilo zanj izredno važno in zanimivo. In tako je imel priliko, da se je znašel v zamotani pajčevini nemške obveščevalne službe.

Amosov je prebral na desetine poročil z Vzhodne fronte. Skoraj vsa poročila so vsebovala tožbe o težavah dela. Rusi niso hoteli sodelovati z Nemci, krajevne razmere so bile težke in ruska obveščevalna služba je bila izredno točna. Nemški agenti so izginjali drug za drugim. Prebivalstvo je množično sodelovalo s sovjetskimi oblastvi v borbi proti vojunom in diverzantom. Poldale, ki so jih spustili v sovjetskih rajonih, so po večini polovili kolhozniiki, ženske in celo otroke. Uničevalni odredi so dobro delali.

O vseh teh težavah so govorila številna poročila, podarjajoč silno neugodne potoje za delo.

Kadar so nemška oblastva nabirala ljudi za svoje agenture, so se v glavnem obračala na zločince. Kontingent, iz katerega je nemška obveščevalna služba črpala svoje ljudi, so bili nepoboljšljivi kriminalni zločinci, osebe, ki so bile kaznovane zaradi raznih zločinov in bivši kulaki. Ta nabor se je vršil po nedvoumni navodilih in okrožnicah «ruskega oddelka».

Vse te različne podatke — naslove in imena, domenejene parole in dogovorjena znamenja — je Amosov ponavljal na glas, kadar je bil sam, iz previdnosti, ker ni hotel delati zapiskov.

Približno mesec dni zatem, odkar se je Amosov lotil dela, so ga poklicali k von Burgetu.

— Dober dan, gospod Speier, — je rekel von Burget in se smehljaj kakor vedno. Pripravil sem vam presenečenje. Danes so mi poslali iz arhiva vaš osebni spis.

In Burget je pokazal Amosovu mapo s črnimi platnicami.

— Tu so sledovi vaše mladosti, Speier, — je izpregovoril. — Vaše fotografije so iz tistih m'adnih let, kj se, žal, nikdar več ne povrnejo. Vaša prva poročila, Speier, celo vaša pisma so tu, napisana svojeručno...

Amosov je prišuhnil: ali je to pek'enska igra, zvito, premišljeno zasliševanje, katastrofa?

S silnim naporom volje se je veselo nasmešnil.

— Moj Bog, to je zares lepo! — je rekel. — Ali so se res ohranila moja prva poročila?

— Vse je ohranjeno — je rekel Burget. — Prvo poročilo bova skupaj prebrala. Razumem vašo radost, Speier. Nič ni tako privlačno in obenem tako žalostno, kakor so spomini na minulo mladost.

Odprl je mapo in sedel poleg Amosova. Na prvi strani obsežnega spisa, je bila obdelala fotografija zelo mladega lajtnanta, ki je dovišil leta 1911. v Braunschweigu oficirsko šolo, posvečeno spomnu feldmaršala Moltkeja.

— Tedaj vam je bilo dvajset let, Speier, — je tiho izpregovoril Burget. — Pogejmo, kako ste se izpremenili.

Burget je pazljivo posledal na fotografijo, nato je zaplil svoj ostrí pogled naravnost v obraz Amosova, ki je sedel poleg njega.

17. Z novim nalogom

Toda vse je šlo po sreči. Amosov je z velikim zanimanjem ogledoval fotografijo mladega Speierja, ki je bila v njegovem osebnem spisu. Prav tako je tudi načelnik «ruskega oddelka» radovedno ogledoval najprej fotografijo, nato Amosova.

— Da, čas je nekoliko izpremenil vašo zunanost, — je rekel. — Trideset let...

— In pri tem toliko let v tujini, z masko, bogu za hrbtom, — je rekel Amosov.

Amosov se je zahvalil načelniku za njegovo prijaznost, vzal je s seboj osebni spis Speierja in odšel. V prostem času ga je pazljivo pregledoval in se vnovič prepričal, da je Sarapov govoril resnico. Zgodba Speierja-Sarapova, ki se je začela na abiturientskem plesu braunschweigske oficirske šole, njegovo delovanje v predrevolucijskem Peterburgu, gatičinska epopeja, — skratka, vse, kar je Sarapov na zaslišanju izpovedal, se je skladalo s podatki v njegovem osebnem spisu. Tu so bila zbrana poročila, raporti, ukazi, naloge, Speierjev osebni spis ni odkril Amosovu nič novega.

V tem smislu je bilo za Amosova veliko bolj zanimivo njegovo vsakdanje delo v «ruskem oddelku». Pri tem delu se je natančno seznanil z metodami nemške obveščevalne službe in z njenimi opornimi točkami v vzporedenih rajonih s sovjetsko-nemško fronto.

O angini

Angina ali vnetje mandeljnov in njih okolice je ena najbolj navadnih in najbolj pogostih bolezni. Saj je malokdo se lahko pohvali, da ni bil nikdar bolan na angini. V veliki večini primerov je angina precej nedolžna bolezen. Vendar pa za poznavalca angine ni tako nedolžna kot je videti in marsikatera angina se konča z usodnimi posledicami.

Kaj je prav za prav angina in kako pride do obolenja? Z imenom angina označujemo v zdravstvu vnetje žrelnega loka, torej ustnega ozadja in mandeljnov. Kakor je zadeva videti enostavna, vendar je angina več vrst, tako po obliki, kakor po težji obolenja in po nevarnosti, ki jo lahko predstavlja. Ni vsaka angina posledica prehlada. Angina nastopa kot spremljevalka nekaterih vročinskih nalezljivih bolezni, n. pr. škrlatinke, šena in drugih. Lahko je predhodno obolenje sklepnega revmatizma. Navadno pa je angina posledica delovanja bakterij, ki so navadni gostje v naših ustih in se naglo razmnožujejo zaradi prehlada ali kemičnega učinka in ki s svojimi strupi povzročajo težje ali lažje vnetje v občutljivi žrelni sluznici. Nekatere angine so lahke narave; kadar gre za vnetje žrelnega loka in lažjo obolenost mandeljnov. Pri vnetju težje narave pa pride do ogrojitve ali celo do ran na mandeljnih. Če se mandeljni ognojijo, se razvije na njih tur ali absces, ki je nevaren v kolikor preide gnoj lahko v kri ali pa ker povzroča resne težave v požiranju in dihanju. Marsikatera angina je že povzročila zadušitev bolnika, če ni bil pri roki zdravnik, ki je z zarezo odprl absces in rešil bolniku življenje.

Angino spremlja redno vnetje sluznice, oteklina čeljustnih in podjezičnih žlez, vročina; obilno slinjenje, splošno nerazpoloženje in dostikrat kot odziv bolečina v srednjem ušesu. Vedeti moramo, da tudi težje oblike angine, celo davica, začne navadno z nedolžnimi znaki vnetja ustnega ozadja. Za to je važno, da vsako vnetje grla budno spremljamo in zdravimo že od začetka. Marsikdaj se je izkazalo, velikokrat žal prepozno, da gre pri začetnih znakih navadne angine, za davico. Zato je pametno, da bolnika z angino izoliramo vsaj toliko časa, dokler ne ugotovimo, da gre res za angino in da je obolenje za davico izključeno.

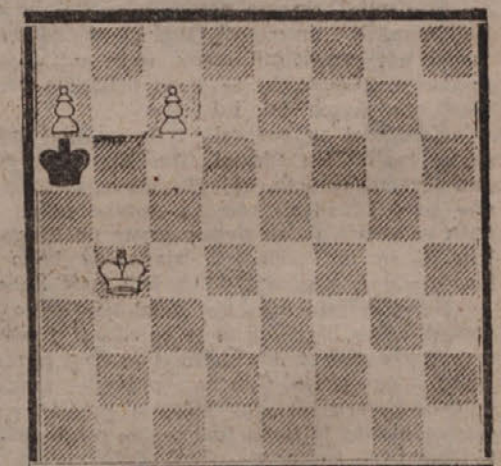
Angina je nalezljiva in vsak bolnik naj pazi, da s kašljanjem ali bjuvanjem ne okuži otrok, kajti nikdar ne moremo dovolj poudariti, da je lahkomišelnost obolelih lahko usodna, posebno kadar gre za majhne otroke.

Zdravljenje angine je danes, odkar razpolaga zdravstvo z učinkovitimi kemičnimi zdravili, kaj enostavno. Zelo uspešno sredstvo zoper angino so sulfamidni preparati. Pri vsaki angini bomo pa poleg tega pazili kolikor najbolj mogoče na ustno snago. Zato bomo pridno grgali z razredčenim vodikovim dvokisom ali s hiper-manganom ali kakim podobnim sredstvom. Bolnik naj ostane v postelji, še posebno, če ima vročino, uživa naj blago odvajalno sredstvo in naj po zdravniškem nasvetu stori vse, da se bolezen ne poslabša in da prepreči razvoj komplikacij.

ŠAH

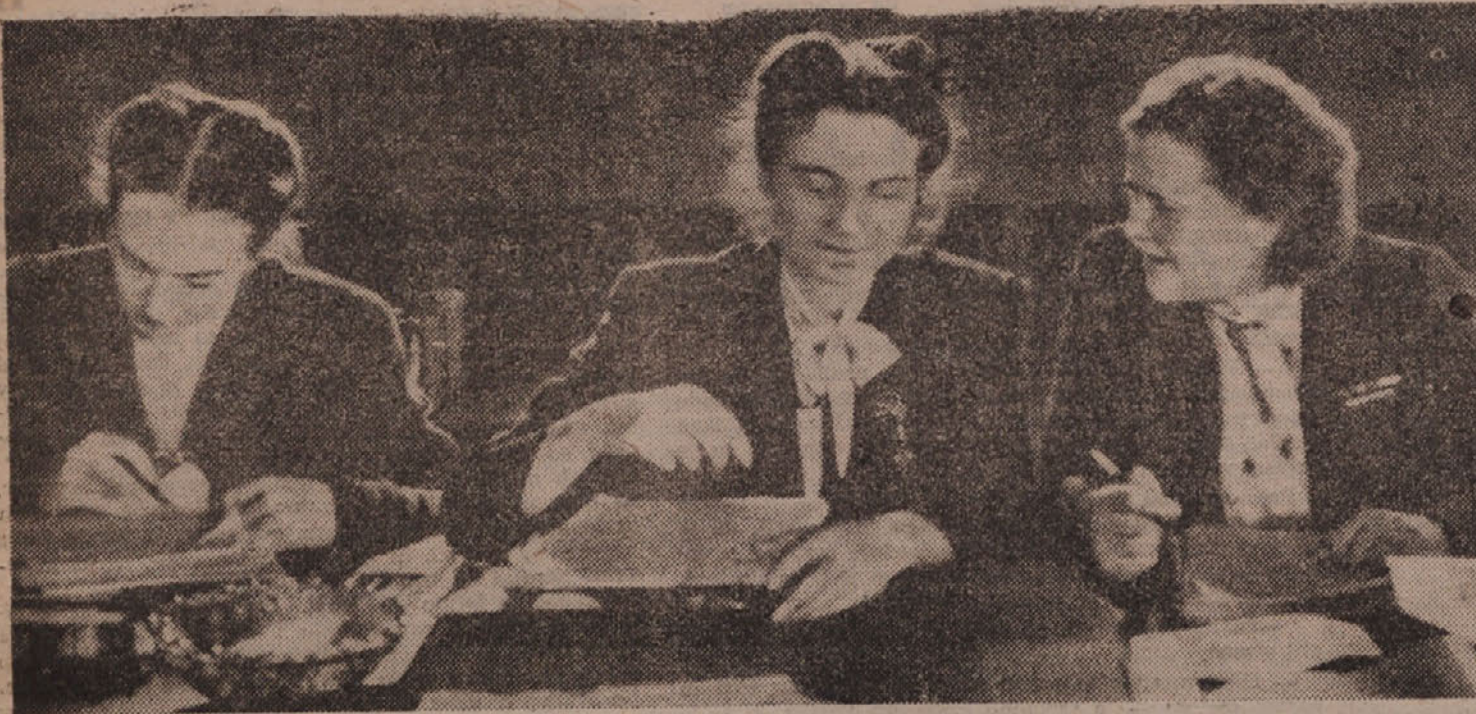
Problem št. 1.

Sestavi: L. Kubbel, Leningrad

Beji matira črnega v 3 potezih.

Živel 8. marec
praznik
demokratičnih
žena

Na sliki vidimo slovite voditeljice naprednih žena: 1. Marie Claud Couturier (Francija) 2. g. Weltfisch (ZDA) 3. Nina Popova (SSSR)

Praški kongres v polnem teku

21. februarja se je pričel v Pragi kongres Mednarodne demokratične federacije žena, na katerega so prišle zastopnice 24 držav. Iz Trsta je odšla na Kongres od 4 izvoljenih delegatki samo tovarišica Marina. Ostale 3 tovarišice pa niso mogle zaradi ovir s strani ZVU, ki jim ni hotela izdati potnih listov, češ da smo Tržačani še vedno odvisni od Italije.

Žene so se zbrale na Kongresu, da organizirajo borbo proti ostankom fašizma, borbo za demokracijo in za boljše politično in kulturno življenje ter tako privedejo do zmage dolgoletno težnjo žena po enakopravnosti.

Zasedanje v Pragi je s pozdravnim govorom otvorila predsednica Sveta češkoslovaških žena in članica češkoslovaškega parlamenta dr. Milada Horakova. Za njo je povzela besedo predsednica Federacije ga. Cotton, ki je izčrpno poročala o delu začasnega odbora ter o ciljih kongresa. Med predstavnicami raznih držav, ki so poročale o položaju, organizacijah in delavnosti žena v svojih deželah, je nastopila tudi delegatka iz Francije Vermerge, ki je kritizirala britanske ženske organizacije, ki so pripravljene sodelovati v svetovnem demokratičnem ženskem gibanju le pod pogojem, da jim dovolijo neke vrste avtonomijo. Svoje poročilo je zaključila z izjavo, da svetovni ženski kongres ni samo neko navadno žensko gibanje, pač pa mogočna organizacija za doseg svetovnega mira in demokracije. Delegatka SZ Nina Popova je ostro obsojala francoske, angleške in ameriške okupacijske oblasti, ki se še niso resno potrudile, da bi demokratizirale in demilitarizirale Nemčijo in Avstrijo. Nina Popova je obsojala tudi vse tajnice izvršnega odbora Svetovne demokratične zveze žena, češ da niso znale izrabiti vseh prilik za ustvaritev svetovnega mira.

O zaključku Kongresa bomo še poročali.

Za ples da - za nas žene ne!

Pripravljajni odbor slovensko-italijanske anti-fašistične ženske zveze si je nadel nalogo, da organizira 8. marca, na mednarodni praznik žena kulturno prireditev z obsežnim programom z recitacijami, glasbo, petjem in plesom.

Da najde primeren prostor za svojo prireditev, se je odbor obrnil na vodstvo gledališča

Verdija, ENICA in Rossettia ter Circolo di Cultura e d'Arte za Ridotto v Verdiju, a je dobil povsod negativen odgovor.

Rossetti in Excelsior sta že služila za javne plesne, a danes nam ju odklanjajo za kulturno prireditev na mednarodni praznik žena.

Pripravljajni odbor je vso zadevo razložil g. Erskinu, majorju AIS-a in ga prosil, naj intervenira za Excelsior, ki je pod upravo ZVU. G. major je sicer obljubil, da bo odgovoril telefonično, toda kljub ponovnim pozivom odgovora ni dočakal.

Odbor se je tudi obrnil na radijski oddetek AIS-a v želji, da dobi gledališče, toda odgovor se je glasil, da so gledališča popolnoma oddana.

Poudariti moramo, da so malo časa za tem oddali Excelsior dijakom za ples.

MODA

Bluzo iz lahkega volnenega blaga okrasimo z drugobarvnimi obročki, kakor nam kaže slika.

Nega naših nog

Človeške noge so kakor kolesa pri vozu. Če kolesa niso očiščena in namazana, se tudi ne vrte in kolo se kmalu stre. Nič drugače ni z našimi nogami. Noge potrebujejo počitka in pa čistoče, zraven pa še malo posebne nege. V splošnem si obliko nog ne moremo dosti popraviti, ker nam je že prirojeno, kakšne noge bomo imele, ali majhne ali velike, ali lepo oblikovane ali ne. Čiste in lepo negovane noge, so pa tudi vedno lepe. Umazane, pa še tako lepo oblikovane noge, so pa tudi vedno grde. Kaj nam bi vse lahko povedali v bolnicah. Kakšne noge prinesejo ljudje s seboj! Blato zaraščeno v kožo, nohti izmalčeni in zarasli v kožo. Noht na nogi je kakor rastlina, ki potrebuje moč. Lepi, zdravi nohti na nogah pa so nam potrebni zato, da lažje hodimo. Vsaj enkrat na teden bi si moral vsak človek temeljito izkupati noge. V topli milnici jih je treba držati najmanj deset minut, potem pa izplakniti še s čisto vodo. Po kopeli si poročemo nohte in vtremo v kožo malo masla. Poleg tega pa si moramo, posebno poleti, umivati noge vsak večer, preden gremo spat.

Kako lahko je potem hoditi človeku z negovanimi nogami. Voda je za noge tako čudodelno zdravilo! In vode nikjer ne manjka, povsod se nam ponuja!

Visoke pete in kratki čevlji so že marsikateri ženski pokvarili noge. V takih čevljih se prsti ukrivijo in na njih se napravi kurja ocesa. Take ženske si niti v javnih kopališčih ne morejo privoščiti, da bi bile boste, ker jih je sram svojih pohabljenih nog.

Mater, naučite svoje otroke, da se bodo že v zgodnji mladosti zavedali važnosti zdravih nog. Nikoli jih ne pustite spati, ne da bi si umili noge. Le če bodo sami vse storili, bodo znali ceniti svoj trud in svoj uspeh.

CENE

ENA ŠTEVILKA:	L. 10.—	Jugolir 7.—	Din 5.—
MES. NAROČNINA:	„ 40.—	„ 28.—	„ 20.—
CETRTLETNA	„ 110.—	„ 80.—	„ 55.—
POLLETNA	„ 220.—	„ 160.—	„ 110.—
CELOLETNA	„ 440.—	„ 320.—	„ 220.—

NAROČNINO SE PLAČA NA POŠTI, PO POLOŽNICI, NA ČEKOVNI RAČUN, IN SICER: CONA A. ČEK. RAČ. 115.156; CONA B 45.301; JUGOSLAVIJA 20.016.

ZA VSE REKLAMACIJE SE OBRNITE NA UPRAVO: PIAZZA GOLDONI 1-I, TEL. 93-807.

1. Najznamenitejša žena naše dobe španska protifašistična borka Dolores Ibarruri 2. Eugenie Cotton (Francija) 3. Tatjana Koščljeva (SSSR)

Silno nezvesta... in razvajena je bila mala Sobeida. Mame že davno ni več imela. Šah pa je svoje sestre, ki so se hotele vmešavati v njeno vzgojo, pregnal.

Ne le razvajena, tudi okrutna je bila mala princesa. V ribniku je s srebrno mrežo lovila ribe in jih metala iz vode. Uživala je, ko so se ribice mučile na suhi zemlji.

Ko se je naveličala svoje okrutne igre z ribicami, je zahtevala, da ji dvorjanke prinesejo njen zlati lok. Koliko drobnih pičev pevcev je ubila s svojimi puščicami.

Razvajenki je bilo kmalu dovolj okrutnih zabav. Zazlela si je v mesto. Dvorni kočijaž je potegnil iz kolnice dva kočijo in vanjo vpregel dva krasna belca.

Slabe volje je sedla princesa Sobeida z dvorjankami v kočijo. Bič je počil in klop, klop — po belcem tlaku so zapaketale srebrne podkve iskrili belcev.

Vsi drobni prebivalci parka so dobro poznali neusmiljeno princeso. Komaj se je pojavila v parku, že so pičice utihle — ribice so se potopile na dno ribnika.

Trst, 27. svečana 1947

Priloga ljud. tednika

2

Povest partizanske zvestobe

Po Govetu Selikarju
Ilustrira Albert Sink

Po večerji sta prišla k očetu Blažu France, močan, delaven kmet in štrbenkov Dolje, droben fant, zanikr v telo, toda gizdavo oblečen prodajalec iz Litije.

Tudi soseda sta dobila poziv. Posedli so za mizo, pili domače žganje in se pogovarjali. »Domovina je v nevarnosti, braniti jo bo treba,« pravita Blaž in France.

»Kaj res ne vidita, da nam bo dal Hitler samostojnost?« zagovarja Dolje Nemce, dvigne ovrtnik svojega suknjiča in pokaže kljukasti križ, ki se je svetil pod njim.

Blaž in France presenečena gledata v soseda: »Izdajalec!« vzklikneta oba, skočita iz mize, pograbit štrbenkovega fanta in ga vržeta z vso silo čez prag.

JUGOSLOVANSKA MLADINA

nekdanj

danes

Letaški rekorderji

Nekatere ptice so tako izborne le-
tke, da opravljajo skoraj vse posle
v zraku.

Nasla lastovica si letaje lovi hra-
no, pije, se kopelje, potaplja in prav
tako hrani izpeljane mladiče. Kot
slisk sviga urno po zraku, pri čemer
je dobro služijo dolga, ozka in na
koncu priostrena krila, ki jih gib-
ljejo čvrste mišice. Skrajšajo raz-
cepjen rep ji služi kot izvrstno kr-
milo. Ker ima šibke nožice, se le
redko spusti na zemljo. Pravijo, da
preleti na uro 250 km.

Hudornik, ki je po telesu in na-
činu življenja zelo sličen lastovici,
je znano umejši od nje. Sebljaste
perutnice ga usposabljaajo za imenit
nega letalca. Na slabotnih nožicah
ima vse štiri prste obrnjene naprej
in po tleh ne more hoditi. S krem-
nelci se le obeša in prijenjle po
zidovju. Njegova hitrost znaša 300
m na uro.

Skobec in podobne ujede letajo s
hitrostjo 225 km na uro.
Orle preleti na uro le 90 km, vra

ne pa le 50 km, a mali šinkavci ne
koliko več. Skorci prelete lahko na
uro 74 km.

Golob-pismonoša preleti tudi dalj-
še poti s hitrostjo 80 km. Bizona pa
zavisi močno od smeri vetra. Ugo-
den veter lahko dvigne pri tej ptici
prvenstvo na 110 km. Škoda le, da
izgubi precej časa z ogledovanjem,
ko si išče pravo smer.

Najmočnejši zrakoplovec je al-
batros. Glede vztrajnosti se ne mo-
re nobena ptica kosati z njim. Ver-
jetno je, da vzdrži do dveh tednov
nepretrgoma v zraku. Kakor strela
drti urno nad valovi in pri tem ko-
nčaj v presledkih 5 minut udara s
krili. Leti s tako lahkoto da je njen
polet edinstveno veličasten. Ker ta-
ko redko zakrili s perutnicami, služi
kot najizbranejši primer popolnega
jadranelega letala. Albatros živi na
južni zemeljski polturi in ga srečamo
na raznih otokih prav do Japonske.

Tudi glede višinskih prvenstev
med pticami so se dolgo vzdruževale
bajne stevilke. Zdi se malo čudno,
toda res je, da lete ptice v jeseni
nad oblaki.

Z letali so opazovali ptice le do
1400 m visoko t. samo enkrat ne-
kega orla, ki se je povzpel v višino
3000 m. Doganilo je, da se selilke
orenkajo v višini nekaj sto metrov
in da predstavljajo višina 400 m že
zgornjo mejo. Ti si jo ptice izbirajo.
Če pa so res opazovali orle ali kon-
dore v višini do 7000 m, je bilo to
v ameriškem gorovju Andah, kjer
prebivajo 5 do 6000 m visoko; po-
tem pač z lahkoto dosežejo znatno

visino. Kondor je največja ujeda,
saj meri z razprostrtimi krili 2 in
tri črti metra in sliči beloglavemu
jastrebu. Njegov vzlet je čudovit, ker
se z neizmerno lahkoto povzpne v
višavo. Nesposobno se kondor dvigne
med pticami najvišje.

Dolje gih.

Pravijo

Pravijo, da šempolajci
tečejo čez Kras kot zajci;
pravijo, da Nabrežinci
jih prenašajo z mezinji;
pravijo, da so Križani
pol pečeni pol sežgani;
pravijo, da so v Gorjanskem
pusta videli predlanskem;
v naškore so se oblekli,
v Mali dol za njim se vlekli,
mutilo za god mu spekli.

Igo Gruden

Jože Pahor:

LUC

(Nadaljevanje)

Popoldne se je pripravljalo na
nevito in morje je burno valovalo.
Zato se niso šli kopat, ampak spre-
hajati. Sprehajati pa tako, da se spre-
hod ni bil, ampak vojaške vaj, po
dva in dva. Nihče ni smel iz vrste,
nikjer niso ustavili, čeprav so jih
srbete pete in bi bilo res treba neko-
liko poskakati in se povajati po
travi.

Martin se je ves čas ponujal to-
varišci vodnici za reditelja, češ da
bo boljše disciplina. Ves čas je letal
iz spreveda in molil lepi red. Zato
mu je Stefan o priliki podstavil no-
go in bi se bil sinko Debelinko kma-
lu skotalil v prah.

»Te bom zatožil tovarišci Vlasti!«,
je grozil Debelinko, a ga vodnica
se slišala ni, dasi je bila komaj ko-
rak od njega.

»Kar tožbo vložiti, je svetoval
Luc: »V Piranu jo vložiti, v Trstu bo
pa prišla ven!«
Debelinko so se smejali, pozabili
je, da nima vrsta dovolj discipline.
skrije.

»Orkafski!« je zagrozil, a ni ve-
del, kaj naj naredi.
»General je šel po gobe«, je pove-
dal Luc in se muzal.
»Kakšen general?« se je čutil
Martin.

»Takšen, ki ima komolce«, je po-
jasnil Luc.
»Kakšne komolce?«
»Bedak!« je odsekal Luc. Vračali
so se spet v počitniški dom in se
ustavili v parku na obširnem pešče-
nem prostoru.

»Vojsko izzivati!« predlaga Luc
tovarišci Vlasti.
Vodnica je povprašala, kako in
Luc je vneto razlagal igro. Toda
tovarišica je odkimala.

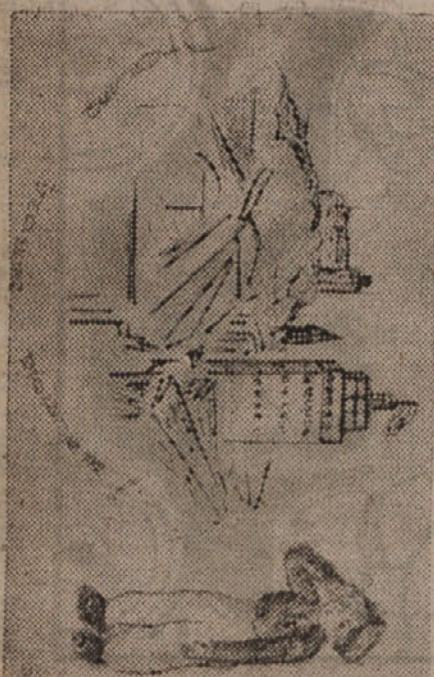
Še drugič je Luc poskusil srečo,
a ni. Demosten, ničesar dosegel.
»Pa dajmo utankolo!« je naposled
predlagal užaljeno, in se namrdnil.
In res so zaplesali utankolo, kakor
so namuč krsili igro majni kolo-
nisti.

Luc, Stefan in Martin so se kni-
jali. Sedli so pod smreko in se zedi-
nili, prvič da je ta »utankolo« ni-
zansko dolgočasen, drugič, da se
ne konča več, kadar se je enkrat za-
jel in tretjič, da je samo za otro-
aje.

Pondarili pa so tudi, da bo drugi
dan spet »ura spanja«, ki bo tra-
jala dve uri, čeprav en sam kolonist
ne zatisne oči. Sploh imaš v kolo-
niji nadloge, ki se jih moraš brati
na vse kriplje. Se najbolje bo, če se
urijelajo za »dežurne«. Tako se
bodo jutri izognili vsemu.

Zivjole!« je dejal Martin.
Začeli so kovati načrte in so bili
vsi srečni. Da, »dežurni« bo nekaj,
pred čemer naj se utankolo kar
je, da nima vrsta dovolj discipline.
skrije.

Pismo ljubanskih pionirjev težaskim tovarišem

Pionirski odred narodnega heroja Slavka Štan-
dra je na svojih mnovnem sestanku odločil, da
vam, dragim težaskim pionirjem pošlje pristne
pozdrave.
Na slavnostnem zboru vseh pionirjev smo po-
delili vsem našim najboljšim tovarišem čine. Vsi
funkcionarji so se zadržali, da bodo vesno in
požrtvovano vodili pionirsko organizacijo in da
bodo izpolnjevali vse dolžnosti, ki jim jih nalaga
statut. Nato so se vsi ostali pionirji zadržali, da
bodo sledili vzgladu svojih voditeljev.
Na naši srečanosti smo mislili tudi na vas, trža-
ške pionirje in vsi smo si v srcu želeli, da bi nas
naša mlada organizacija tesno vezala z vami,
kajti le tako bomo dosegli popolno združitev in
svoobodo.

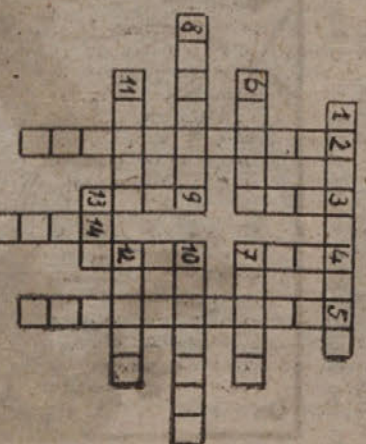
Pionirski odred Slavka Šlandra
na II. drž. gimnaziji v Ljubljani
Ljubljana, dne 22. februarja 1947.

ŠPORT

Kako vesel in nasmejan so obrali mo-
nirjev, ki se bližajo cilju! Privrati so tek-
movali, privrati so občutili radost medse-
bojnega kosanja in sklenili: še se bomo
ponovili v tekni, v skakanju, v plavanju,
a pomeniti se bomo tudi pri kletki in pri
delu, in kako zares bodo njihovi obrati
še takrat, ko se bodo bližali postavljen-
mu cilju!

Križanka št. 2.

Vodovodni: 1. glavno mesto Slovenije,
6. kraj v Istri, 7. mesec, 8. napis pred pri-
staniščem, 10. slap, 11. kdor poje, 12. drava-
na daljši, 13. žensko krstno ime.
Neprijatelj: 2. slovniška država, 3. revski-
na, 4. tekma, 5. kaj mora vsak pionir, 9.
domača žival, 10. tekmovalna, 14. upanje.

REŠITEV KRIZANK: Jadrnica,
Naučeno: 1. Tito, 2. maj, 3. ta, 4. voz,
9. oko, 10. bob, 11. ova, 12. din,
Vodovodni: 2. in, 4. tat, 6. oja, 7. svoboo-
da, 11. okovi, 14. Zoran.

FIZKULTURA

Češkoslovaška - svetovni prvak v hokeju

V nedeljo zvečer se je v Pragi zaključilo tekmovanje za prvenstvo sveta in Evrope v hokeju na ledu. Po 8 urnem tekmovanju si je prvenstvo priborila Češkoslovaška z zmago nad Ameriko z rezultatom 6:1 (2:0, 1:1, 3:0). Češkoslovaško moštvo je igralo danes veliko bolj zbrano kot proti Švedski ter je bilo ves čas igrice v premoči. Gole za Češkoslovaško so dali Stibor in Konopašek po dva, Drobny in dr. Slana pa po enega. Za Ameriko je dosegel edini gol Rouseaux. Tekmo so prenašale poleg češkoslovaških tudi nekatere ameriške radijske postaje. Ob koncu tekme je bila odigrana češkoslovaška himna, a Češkoslovaška je bila uradno proglašena za prvaka. S tem je postala Češkoslovaška prvkrat svetovni prvak v hokeju na ledu ter sedmič prvak Evrope.

Najslabša ekipa vsega tekmovanja - Belgija - je dobila pokal, ki ga je daroval minister za narodno zdravje moštvo, ker je pokazalo najbolj dostojno igranje. V sedmih tekmah so bili izključeni med igro samo trije belgijski igralci. Tako sta dobili pokal najboljša in najslabša ekipa.

Tekmi Češkoslovaška-Amerika je prisostvovalo okrog 11.000 gledalcev, medtem ko je vse tekme obiskalo preko 200.000 gledalcev.

Tabela je končno takale:

	Igrala	dobila	ne-izg.	točk.	razn.	golov
Češkoslovaška	7	6	0	12	12	79:16
Švedska	7	5	1	11	11	55:16
Avstrija	7	6	0	12	10	49:32
Švica	7	4	1	9	8	47:22
Amerika	7	4	0	8	8	42:26
Poljska	7	2	0	5	4	27:40
Romunija	7	1	0	6	2	17:60
Belgija	7	0	0	7	0	15:104

V nedeljo popoldne so se Avstrijci z zmago nad švedsko z rezultatom 3:1 (1:0, 0:0, 1:1) povzpeli na prvo mesto in bi s tem lahko odvezli Češkoslovaški prvenstvo, toda češkoslovaško moštvo je v zadnjem kolu premagalo Ameriko. Avstrijska ekipa je prišla s poštrevnovalno igro v prvi tretjini v vodstvo, v tretji tretjini pa je Wintger povzela na 2:0. Šele v zadnji minuti je šved Erikson znižal končni rezultat na 3:1.

DOMAČI SPORT

Gorica - Koper 2:1 (0:1)

Goriška enajstoričica je po dolgem času zopet pripravila svojim navijačem nekaj veselja. Čudna in muhasta je ta enajstoričica. Kadar se človek najmanj naupa, takrat gotovo preskrbi za kako presenečenje. Tudi v nedeljo je bilo tako. Koperčani, ki so bili svoje zmage gotovi, so morali poraženi zapustiti igranje, kakor sta ga morala svojčas tudi Gaslini in Tovarna strojev, ki sta tudi računala na lahko zmago.

Po začetnem živzgu so Koperčani takoj prešli v napad ter s svojo tehnično in kombinatno igro vedno česče prehajali pred goriško svetilico. Vendar pa je ostalo le pri tehniki in kombinacijah, kajti napadalci niso znali izrabiti niti ene zrele priložnosti ter so, med drugimi zastreljali tudi enajstmetrovko. Goriška enajstoričica je takoj pričela taktično pravilno igrati ter pritegnila v pomoč obrambo obe zvezi. S tako pojačano obrambo je vzdržala napade gostov, ki so se vsi z izjemo onega v 24. minuti, ko so zabili edini gol, končali ob obrambni vrsti.

V drugem delu pa so Goričani spremenili način igre ter sami s hitrimi prelovi preko kril ustvarjali nevarne situacije pred koperskim golom. Že v peti minuti so po Petlu izenačili. Igra je postajala vedno bolj živa in vzneta ter je zahtevala od 22 atletov višek vzdržljivosti. Pet minut pred koncem, ko so že vsi mislili, da se bo tekma končala neodločeno, pa je Kovačič z ostrim in neubranljivim strelom zabil zmagovalni gol za svoje barve.

Pri zmagovalni enajstoričici so podali odlično igro Polo, Borsi, Kogoj in Kokelj. Pri Kopru sta se odlikovala Schlavon in Scherl.

Gorica: Stakul, Virklev, Marcantonio, Pobera, Zigub, Polo, Caligaro, Kovačič, Borsi, Kogoj, Kokelj.

Koper: Dolšigna, Votterzini, Roman, Cosini, Scherl, Romani, Alessio, Correnti, Schlavon, Zetto.

Tekma med Torpedom in Krminom, ki so jo igrali na Reki, se je končala z zmago domaćinov z rezultatom 4:2. Ostale tekme so bile odgođene.

Kvalifikacijska lestvica

Škedenj	13	6	3	0	30	16	21
Koper	13	6	3	2	23	15	19
Rudar	12	6	3	2	43	22	18
Torpedo	12	7	4	3	26	20	18
Tovarna strojev	15	6	6	3	30	21	18
Izola	14	6	5	2	22	13	17
Montebello	14	5	6	3	18	21	16
Gaslini	10	6	1	3	15	12	14
Gradiška	15	6	2	7	32	34	14
Tržič	9	6	1	2	25	16	13
Ronki	15	5	7	6	24	30	12
M...	15	5	2	8	27	25	12
Go.ica	12	4	1	7	20	37	9
Pulj	15	3	3	9	26	39	8
Piran	8	3	1	4	9	12	7
Postojna	10	3	1	6	19	28	7
Krmin	13	1	2	10	13	32	4
Ajdovščina	12	0	1	11	7	39	1

Okrajno prvenstvo

Tudi za okrajno prvenstvo sta se v nedeljo odigrali samo dve tekmi, v katerih je Costalunga premagala Kraljico 4:2; Acetat pa Dreher II s 4:2.

USPEL BOKSARSKI VEČER PRI SV. IVANU

Na boksarskem večeru, ki ga je pripravila v soboto zvečer športno društvo Sv. Ivan, so nastopili boksarji iz Trsta in Gorice. Večer je tako s tehnične kot z organizacijske strani odlično uspel. Rezultati so sledeči: mušja skupina: Sistič in Semar sta boksala neodločeno; Lego je po točkah premagal Marego; beresno lahka skupina: Petrucci je po točkah premagal Marego; lahka skupina: Villatori je po točkah premagal Cetič; Zavadič Blasona. Goltan pa Golič. Raza je v prvem kolu s tehničnim knock-outom premagal Usaja.

KAREL KURET - SI JE OSVOJIL PRVENSTVO JULJSKE KRAJINE V DIRKI S KOLESI ČEZ DRN IN STRN

Nedeljskega teka s kolesi čez drn in strn za prvenstvo Juljske krajine, ki ga je priredila Tržaška kolesarska zveza, se je udeležilo veliko število tekmovalcev s Kuretom in Tismo na čelu. Prvenstvo si je osvojil član Tržaške kolesarske zveze Kuret Karel, ki je privozil v cilj s 30 sekundnim naskokom. Vrstni red je naslednji: 1. Karel Kuret (TKZ); 2. Tisma Aleksander (Reka); 3. Kele Branko; 4. Sistič Rudolf (oba Opčine); 5. Stefilongo Bruno (Olimpia) itd.

Jugoslovansko nogometno prvenstvo

V nedeljo sta bili odigrani dve tekni za drž. nogometno prvenstvo, in sicer v Beogradu med „Crveno zvezdo“ in „Nafto“ ter v Sarajevu med „Partizanom“ in „Železničarjem“.

„Crvena zvezda“ je z visokim rezultatom 6:0 premagala „Nafto“. „Partizan“ je premagal „Železničarja“ z rezultatom 4:0. „Partizan“ je postal prvak v jesenskem delu prvenstva s 23 točkami. Njemu sledi „Hajduk“, „Dinamo“ in „Crvena zvezda“ z 20 točkami.

Italijansko prvenstvo

Bojogno-Vicenza 0:0; Torino-Lazio 5:1; Fiorentina-Sampdoria 2:1; Triestina-Milan (odgođena); Livorno-Roma 1:0; Genova-Venezia 2:1; Bari-Modena 0:0; Alessandria-Juventus 2:0; Napoli-Brescia 2:1; Atalanta-Inter 0:3.

Italijansko C prvenstvo

Karin-Pieris 2:0; Sagrado-Ponziana 3:1; Palamova-Cervignano 1:1; Tržič-Libertas 0:0; Salei-Sangiorghina 0:0.

SPORTNI DOGODKI PO SVETU

PARIZ. Tek čez drn in strn za pokal „Humanitete“. V Parizu so tekli tradicionalni tek čez drn in strn za pokal „Humanitete“. Pokal si je lansko leto priborila sovjetska reprezentanca, ki se je tudi letos udeležila teka. Zmagal je sovjetski tekač Pugačevski. Na tretje mesto pa se je v ostri mednarodni konkurenci plasiral jugoslovanski tekač Stefanovič. Stefanovičovo tretje mesto predstavlja velik uspeh jugoslovanskega športa in fizikulture. Proga je bila dolga 6 km.

DAVOS. Smučarske tekme v smuku v Švici v bližini Davosa je bil v nedeljo izveden tradicionalni smuk „Parsen dairby“. Proga je bila dolga 4,5 km z višinsko razliko 1200 m. Na startu je bilo 220 tekmovalcev iz različnih držav. Jugoslovanski smučarji so dosegli odlične uspehe, saj so se trije smučarji plasirali med prvo desetorico, in sicer je Molnar Sula dosegel 7., Lukane 8. in Bertonec 12. mesto. Med šenakami je zmagala švicarka Ana Maurer.

Sportni drobiž

ČSR IN XI VSESOKOLSKI ZLET

Leta 1948 bo v Pragi XI vsesokolski zlet, na katerega so se prišli pripravljati takoj po vojni. Ta vsesokolski zlet bo točno 10 let za zadnjim Udeležile se ga bodo skoro vse telesno-športne in športne organizacije Češkoslovaške. Nastopili pa bodo tudi fizikulturniki velikih števila evropskih držav. Posebno pozornost posvečajo v ČSR udeležbi sovjetskih fizikulturnikov, ki so še obljubili svoje sodelovanje.

Zlet bo na telovadščici, ki bo imelo prostora za 19.000 telovadcev. Telovadci bodo drug od drugega oddaljeni po 1 m. Skrbno bodo tudi pripravili slačnice, ki so pri množičnih nastopih zelo važne; slačnice bodo trinadstropne in vsaka bo imela prostora za 999 oseb. V vsaki bo nameščena vrsta prh, slačnice, prostori za vodje nastopa, za prvo pomoč itd. V načrtu je tudi centralna kuhinja.

ZA BISTRE GLAVE

Kvadrat

	1	2	3	4	5
1	A	A	A	A	A
2	A	D	D	E	E
3	J	I	J	N	N
4	O	O	P	R	R
5	R	R	R	S	V

Vodoravno in navpično:

1. Obrtnik,
2. Gledališka igra,
3. Kraj zahodno od Trsta,
4. Napev,
5. Ranocelnik.

Tri posetnice

I	II	III
S. Juran	T. Lazar	H. Mekina

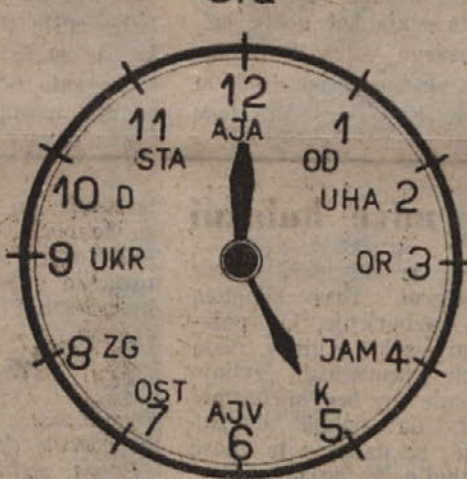
Ugotovi poklic teh tovarišev!

Magični kvadrat

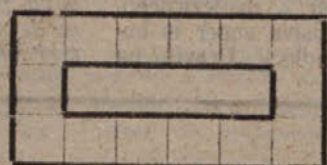
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

Prestavi številke tako, da boš dobil v vsaki vodoravni in navpični vrsti vsoto 15. Ista kombinacija se ne sme nikjer ponoviti!

Ura

Zlogovna veriga

Vstavi v vsak prostor po en zlog. Do bit moraš 7 trozložnih besed; zadnji zlog vsake besede je obenem prvi zlog naslednje besede. Pomen besed: 1. staroslovanska boginja smrti, starosti, zime; 2. pravilo, da je „železna srajca“; 3. ž njim razsvetlino drago osebo; 4. spada h krampu; 5. razpredelnica; 6. hepa vodna ptica (množ.); 7. električni stroj, poznana so tudi fizikulturna društva tega imena.

Enačba

$X + (y - z) + (u - v) = t$
 X = zatič; y = pastir; z = čarobnost;
 u = znanstvenik medicinske stroke; v = del molekule; t = kraj na Goriškem.

Dopolnjevalka

ED — — — — — sloga.
 — ED — — — — — dan v tednu.
 — ED — — — — — tržaško predmestje.
 — ED — — — — — razdelitev časa na določene dobe.
 — ED — — — — — izstrelek.
 — ED — — — — — možko ime.

Namesto črtic postavi črke: A A E E I I I K K K L L M N N N N O O O O O P R R S S T T.

Rešilec

Ugotovili smo, da sta dva tedna za pošiljanje rešitev še vedno premalo. Prejeli smo preseljenke številke rešitev še s kuponom št. 4, med temi tudi rešitev tov. Lebana, ki smo jo zadnjič pogrešali. Kje je krivda za počasnost pošiljanja, nam sedaj ni mogoče ugotoviti, po drugi strani pa zopet ne moremo dopustiti, da bi nekateri naši zvesti rešilci bili prikrajšani za udeležbo pri žrebanju. Zato smo sklenili, da rok za rešitev ponovno podaljšamo, to se pravi, da se ne bomo objavili rešitve ugank zadnje številke. Upamo, da se bo na ta način naša ugankarska družina še bolj povečala. Veselilo bi nas, če bi nam ugankarji poslali kaj uporabnega materiala za objavo. Veseli smo pism tistih ugankarjev, ki nam kaj sporoče, tako nam je n. pr. Durja Marja iz Postojne sporočila, kako jo kot bi letno gospodinjstvo tudi ugankam zanimajo, čeprav ni imela časa, da bi rešila vseh pet. Kmet Masinčič Alojz iz Vitovelj pri Šempasu pravi, da ga reševanje večjih stane skoraj vso noč. Povedati mu pa moramo, da je bila njegova rešitev ena izmed redkih popolnoma pravih. Marsikoga je namreč „obrnili“ magični kvadrat; ista kombinacija bi se namreč ne smela ponoviti ne vodoravno in ne navpično.

Žrebanje pa je izpadlo takole:

- I. Leopold Španger, Opčine, Repentaborška 12
- II. Anton Milčič, Prosek 169

- III. Zvokelj Alojz, Sveto, Komen.

Vse nagrade (razen današnjih) smo že oddali. Radi bi imeli sporočila, ali so jih izrebanje prejeli.

Rešitev ugank iz predzadnje številke

Oproda, brenta, Narcis, Izguba, Bergen, anilin, okvara, plevel, pagoda, Asunta, sproti, monsum, skrita. — Pregovor: Prazen glas pokoncu glavo nosi.

SKRIT PREGOVOR: Belgija, Mukden, temnica, okras, ekvator, naročnik, toporišče, latina, Moldavija, veselje, Miramar, krvosa, požanjan, cepljen, ilzol, opolnoči, Jakob. — Pregovor: Ljudem nikakor ni koristno, da se jim vse želje izpolnijo.

SIFIRANA ANEKDOTA: „Pri nas dozore takile sadeži dvakrat na leto“, se je pobahal južnjak napram Holancu.

„Pri nas pa takile dvakrat na dan“, mu je odgovoril Holanec in mu pokazal rdečo kroglo holandskega sira.

MAGIONI KVADRAT:

3	6	4	6
1	8	2	9
5	4	9	8
0	2	5	4

KRIZANKA. — Vodoravno: 1. M, D, R; 2. sorobot; 3. delež; 4. fenomen; 5. Ramona; 6. Vasilij; 7. Titan; 8. koritar; 9. devon; 10. Meccan; 11. Z, K, D.

Navpično: I. S, F, V, K, M; II. moderato, dež; III. Ren, Asirec; IV. Dolomiti, vek; V. bemol; aton (nota); VI. ročnica, nad (dan); VII. T, N, J, R, T.

Kupon št. 7
 za nagradno tekmovanje
 Ljudskega tednika

ODGOVORNI UREDNIK:
 KOREN JOŽE

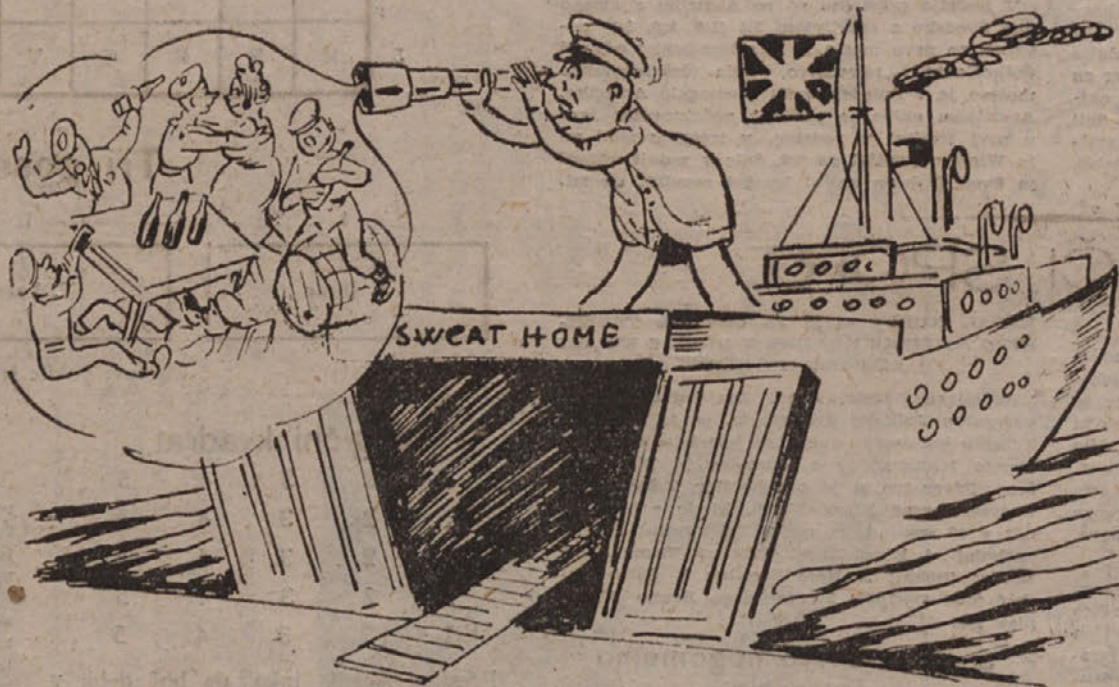

PISMO IZ TRSTA

Trst, 24. februarja 1947

Moj preljubi, dragi Janez!
Tole pismo pišem danes,
kar v postelji ležim,
ker bolijo me noge.
Veš, pri nas je debel sneg,
bil naletel vse povprek
in zato na Škedenj k nam
dva dni nič ni vozil tram.
Do kolen sem sneg gazila
in se v noge prehladila.
Ko snežiti je prestalo,
je pa dva dni deževalo.
To bič je v mestu blata!
Na križiščih kar do vrata!
Spredaj, zadaj, so škropili
z brozgo te avtomobil.
Vendar dež ni škodoval,
ker je sneg s cestu opral.
Če dežja bi ne dobili,
tramvaji bi ne vozili
morda k nam še niti danes.
Da, tako je, ljubi Janez!
Pravkar mi je rekel M'ha,
da zdaj zunaj burja viha.
Kakor vidiš, tu pri nas,
sneg je, burja, dež in mraz.
A dokler ne bo topleje,
naj zavest je toplota greje,
da veliko mešlim nate,
No, kako se vi imate?
Ste pri vas doma vsi zdravi?
Je že boljše vaši krav?
Je povrgla že telčka?
Prav lepo pozdravi strička!
Jutri bom že najbrž vstala,
če bom k'hati nehala.
Drugo je kot po navadi,
Le Anglež: nič kaj radi
Trsta ne bi zapustili,
mi pa radi bi znebili
se čimprej te gospode.
Potlej bomo že iz vode.
Križa je sedaj velika,
mnogo delavcev polika
se še vedno tu brez dela
in zato sem kar vesela,
da si, Janez, ti, pri kruhu.
Zdaj te pa poljubljam v duhu.
S tem to pisemce končujem
in te v marcu pričakujem.
Dokler je pa sneg in dež,
glej, da v Škedenj mi ne greš!
Še z vremenom je zdaj križa.
Te poljublja: tvoja Liza!

Odprta noč in dan so ladje vrata...

Prečudna ladja je v tržaškem zalivu. Noč in dan ima na stečaj odprta vrata kot gobec lačnega morskega volka. S palube pa gleda po mestu poveljnik in nekaj išče. Kaj išče? Išče tiste

s svoje ladje, ki so prišli, da bi tisti, ki so prej prišli, zdaj z ladjo odšli. Pa se je zgodilo tako, da so še tisti v mesto odšli, ki so zato prišli, da bi tisti, ki so prej prišli, odšli. Zdaj ni na

ladji ne tistih, ki so po tiste prišli, ki so prej prišli, ne tistih, ki so prej prišli. A narod gleda in vprašuje, kdaj bodo tisti odšli, ki so prej prišli in tisti, ki so po tiste prišli, ki so prej prišli.

Pogovori s ceste

A: Slabo vreme, kaj!
B: Res. Toda kljub temu mi je tekoči mesec od vseh še najbolj pri srcu.

A: Kako to?
B: Ker ima le osem in dvajset dni.

A: V Ameriki, sem slišal, civilizacija zelo napreduje.

B: Da. V preteklem tednu so zopet izgotovili nekaj atomskih bomb in linčali nekega zamorca.

A: Puljskim beguncem se bo v Trstu verjetno dobro godilo.

B: Mislite?

A: Kako da ne! Saj so jim sredi največje zime zapeli „Pesem o pomladi“.

B: In česa, razen tega, bodo še deležni?

A: Verjetno jim bodo ponovili „Pesem o pomladi“.

A: Ste bili v nedeljo na nogometni tekmi?

B: Ne. Čemu? Sem imel v samem mestu priliko videti več kot dva in dvajset mož, ki so se valjali po blatu.

A: Število brezposelnih se je zadnje dni v Trstu malo znižalo.

B: Tako? Ali so jim preskrbeli službe?

A: Ne. Toda nekaj jih je pémrlo.

Pojav nove bolezni

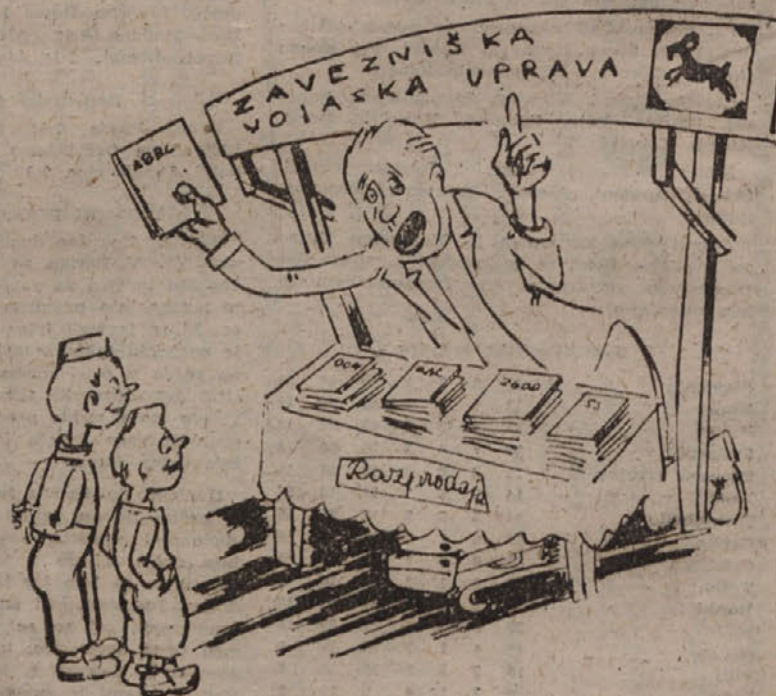
V Trstu je zabeležiti pojav čudne bolezni. Prvi simptom je: hudo razburjenje, ki počne bolniku vso kri v glavo. Nato bolnika do onemoglosti zvijajo krči, popade ga bes in nastopi nevarnost, da bolnik zblazni. Najhitreje se nalezajo te nove bolezni ljudje, ki so do nedavna nesili črne srajce. Specialisti so dognali, da je vzrok te nove bolezni člen o dvojjezičnosti. Uspešnega sredstva zoper to bolezen še niso odkrili. Pravijo pa

izvedenci, da je tržaško ozemlje za to bolelost zelo nevarno in priporočajo bolnikom, naj se preselijo v kraje z bolj južnim podnebjem.

Iz Grčije

Bog Zeus je stopil na zemljo in narodu dejal tako:
„Počas: melje božji mlin, počas: vendar zanesljivo!“
Pa stopi k Zeusu grški sin, bogu pogleda posmehtljivo in de mu: „Vendar včas: tvoj mlin le melje — preočasi!“

Izšle ste, slovenske knjige

Izšle so, slovenske knjige v Trstu, namenjene mladini! Izšle ste z namenom, ostati za vedno na tej lepi zemlji. O, izpolnila se vam bo ta želja! Kajti redek bo, ki vas bo vzel v roke in uporabljal. Leti in leta boste kot nove blestele, dokler vas ne bo načel zob časa. Redek bo sicer še kdo, ki bi vas načel. V življenje vas obudila je ZVU. In brezplačno nasula po vsej zemlji. Brezplačno! Saj kupil vas ne bi tako in tako nihče. — A zakaj se sramujete in povešate mlade glave? Pogrešate česa? O da, pogrešate, junaška dejanja svojega naroda pogrešate! A kako to? Kdo vam je oče, da je ta poglavja izpustil? Kdo vas je izdal? Da,

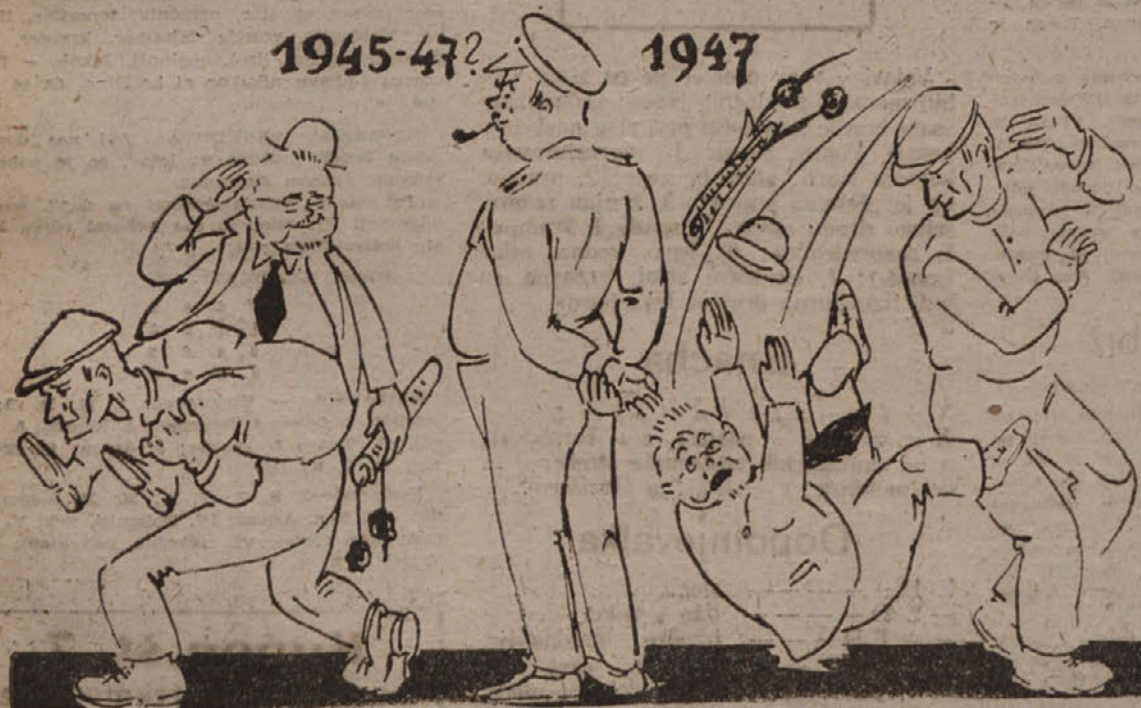
izdal! — On? Da, on je izdajalec, pa nas je izdal. Razumljivo: saj je sodnijsko dokazano izdajalec. Ljuba slovenska knjiga, je povešaj glavo in sramuj se očeta — izdajalca!

Smučarska

Kdor gre smučat v cono Be, jupajdi, jupajda, dobro pije, dobro je, jupajdi, ja.

Kdor pa smučat gre v Trbž, jupajdi, jupajda, ob poslednji je drobiž, jupajdi, ja.

(Po napevu: Če študent na rajžo gre...)

Puecher ni hodil nikoli v morje, le jahal je našega delavca rad.

A končno je delavec rekel: „In več!“
In vrget Puecherja v blato raz pleč.